ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXIII — Број 494
Субота, 17. јун 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

КАЗНА ЗА ПИЈАНЦЕ

У Њу Каслу, у Енглеској, пијанце су у средњем веку кажњавали на тај начин што су их „облачили" у винску бурад. На бурету би избили дно, просекли два отвора за руке и један за главу. У дрвеном оделу кажњеник је морао да проведе одређен број дана, што је зависило од преступа који је учинио у пијаном стању. О томе да ли су ове казне помагале — историја ћути.

ЛОНДОН НА ТЕМЗИ — У АМЕРИЦИ

Лондон, главни град Велике Британије, налази се на реци Темзи. Али, постоји још један Лондон кроз који такође тече Темза. Овај други Лондон и друга Темза налазе се у држави Онтарио, у Канади.

ПО НАРЕЂЕЊУ...

„Од сада па заувек дужина марамица мора бити иста њеној ширини свуда где се простире наше краљевство". На-

ведену наредбу издао је 2. јануара 1785. године француски владар Луј XVI. Пре тога, џепне марамице нису биле четвртасте као данас, већ су имале разне облике

Закаснела побуна

Беловешка пустара. Гране дрвећа нишу се крај пута као да се опраштају са туром кога велики камион одвози на станицу.

Дивљи бик не схвата да ове крајеве никад више неће видети. А он је овде угледао свет, девет пута је дочекивао пролеће. Радовао се кад се снег топио и веселим потоцима отицао у реку и кад је изнад тврде, неукусне траве спржене мразом, израстала нова, зелена, сочна. Нагладовавши се за време дуге зиме, тур је тад похлепно чупао зелене влати... Ускоро се и гола шума оденула зеленилом. Хране је било колико срце иште.

Али, ма колико да је добра шумска храна, она није била укусна као она коју су доносили људи и остављали је на пољани у коританцету.

И данас је на редовном „месту за храњење" бик осетио пријатан мирис. Осврнуо се — коританце је било празно. Али, поред њега је стајао велик кавез. Широк улаз, а на поду друго коританце. Препуно хране. У њему је цвекла, овас, семе од конопље и најлепша посластица — со.

Искушење је победило опрезност — дивљи бик је ушао у кавез. Забављен ручком није ни приметио кад су се за њим спустила решеткаста врата. Заробили су дивљег бика!

Он као да се није због тога ожалостио — најео се, полизао со, попио воду из великог чанка и легао да се одмори.

Радници су истрчали из заклона, журно натоварили кавез на велики камион који је дошао по заробљеника. Бик се ни тада није узнемирио.

Путовање до станице и претоваривање у вагон такође су протекли мирно. Сити бик понашао се као да је у родној шуми. Лежао је на простртој слами и лењо преживао.

Кавез су поставили на средину вагона. Да се не би преврнуо, закуцали су га дебелим ексерима за под вагона и са страна подупрли гредама. Готово. Може да се крене на пут.

Пред вече је вагон кренуо са станице. Али, ни тутањ точкова није узнемирио бика. Није га чак плашио ни писак локомотива које су се мимоилазиле с његовим возом. Он је мирно лежао, понекад се дизао и лењо махао репом да би отерао насртљиве муве.

Нашао сам се у недоумици: због чега је тако миран и безбрижан? Да није болестан?

Тек што је свануло ставио сам му у кавез корито с храном. И тада је провалила бура.

Тур је опустио главу, зафрктао. Додирнуо је њушком ивицу коританцета и нагло устукнуо као да се опекао! Можда се сетио како су га у шуми преварили?

Бесно је ударио корито ногом и храна се просула. Повукао је корито према себи и његова ивица болно га је ударила по нози.

Бол је до краја разбудила успавано осећање слободе... Снажан тресак о предњи зид кавеза. Још један ударац главом — још већом снагом. Рогови су скроз пролетели кроз даску дебелу петнаест сантиметара — као да је лист папира.

— Најзад се пробудила дивља снага — помислио сам.

Пошто му челни напад није успео, тур је стао да бије ногама на све стране. Ударао је и главом и читавим телом. Даске на поду кавеза су полетеле, претећи су почели да се извлаче ексери из „столарских шавова".

Озбиљно сам се уплашио. Ако бик разбије кавез — нема ми спаса. Да искочим из вагона који иде пуном брзином исто је што и самоубиство, да останем у вагону — завршићу на његовим роговима.

А разбеснела снажна животиња све је срдитије налетала на зидове кавеза. Задњи зид се од кише удараца већ почео одваљивати. Скакао сам око кавеза који се ломио и закуцавао ексере. Али, док бих ја учврстио једну даску, бик је успевао да расклима другу.

И данас још кад помислим шта би се догодило да је побуна заробљене животиње потрајала још двадесетак минута, сав се најежим од ужаса. Али, то се није догодило. Смирење је дошло брзо и неочекивано. Не знам да ли га је издала снага, тек он се наједном тешко спустио на под. Дисао је убрзано, очи су му биле натопљене крвљу, ознојено тело му се пушило.

Моје расположење према њему се изменило. Пре једног минута грозничаво сам желео да се избавим од опасног сапутника и истовремено сам осећао према њему сажаљење. Сада је у полупорушеном кавезу лежао не пасивни лакомац, већ храбар борац. Он се, иако прекасно, очајнички борио за своју слободу.

☆

Анатолиј Лебедев био је све до недавно спроводник животиња које су из разних крајева Совјетског Савеза, а и иностранства, железницом допремане у зоолошке вртове. О својим доживљајима он је написао успомене под насловом „Звери на путовању".

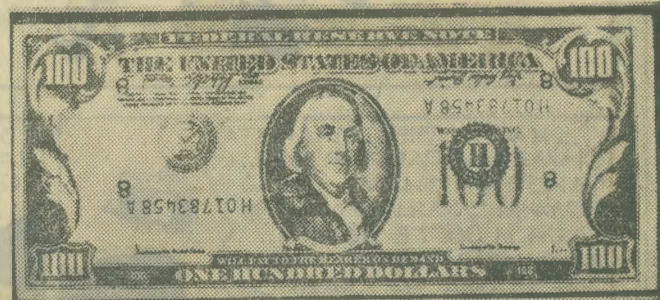
Прва опера

У доба ренесансе настала је у Фиренци прва опера по узору на старе грчке музичке драме. Зато је у овим операма, које су се у ствари звале музичке драме, преовлађивало „говорено певање", такозвани речитатив и ариозо, декламовање речи уз инструменталну пратњу.

Прву познату оперу „Дафне" написао је Јакопо Пери 1594. године а шест година доцније појавила се и друга, опет његова, „Еуридика".

Али први прави композитор опера је Клаудио Монтеверди (1567—1643) који је увео у своје опере монодијско певање — соло певање, арије, па и дуете и хор уз пратњу инструмената. Изванредне примере ариоза дао је Монтеверди у својој опери Lamento d'Arianna. Много доцније декламаторски стил у операма Рихарда Вагнера произишао је из ариоза. Нарочито је карактеристичан део Изолдина смрт у његовој опери „Тристан и Изолда".

Тешко да би...

Нико не би знао да каже како се догодило да и потпис и број серије на овој банкноти од сто долара буде окренут главачке. Уосталом њен власник Дејвид Силберман из Сан Франциска и не труди се да то одгонетне, јер је за њега много важније што та „аномалија" повећава вредност његове новчанице. Купио ју је од неког незнанца за 225 долара, а досад му је за њу понуђено много више — 2500 долара. Али њему није ни на крај памети да ту нумизматичку реткост отуђи, јер она из дана у дан стиче све већу вредност.

Ripley's® Веровали или не!

ЏОН ПИТЕР МИТАУЕР (1787-1875)

УГЛЕДНИ ЛЕКАР ИЗ ПРИНС ЕДВАРДА (САД)

ТОЛИКО ЈЕ ВОЛЕО СВОЈ ЦИЛИНДАР ДА ГА ЈЕ НОСИО ОД ЈУТРА ДО ВЕЧЕРИ А НА САМРТИ ЈЕ ЗАХТЕВАО ДА МУ ПОРУЧЕ КОВЧЕГ ДУГАЧАК **2,5 МЕТРА** КАКО БИ МОГАО ДА БУДЕ САХРАЊЕН СА ЦИЛИНДРОМ НА ГЛАВИ

180.000.000 КРВНИХ ЗРНАЦА

СТВАРА СЕ СВАКОГ МИНУТА У ЧОВЕЧИЈЕМ ТЕЛУ

НАЈЕКСТРАВАГАНТНИЈИ ГУРМАН У ИСТОРИЈИ

ФРАНЦУСКИ ВЛАДАР **АНРИ II** РУЧАВАО ЈЕ РЕДОВНО **ФАЗАНЕ ПЕЧЕНЕ У ОМОТАЧУ ОД ЧИСТОГ ЗЛАТА — ОМЛЕТЕ ПОПРАШЕНЕ МЛЕВЕНИМ БИСЕРИМА** И **ПЕРНАТУ ДИВЉАЧ НАТОПЉЕНУ У ФРАНЦУСКЕ ПАРФЕМЕ**

У ЕУРЕКИ (САД) ЖИВИ **ВЕЛКАМ ГЕСТ** ЧИЈЕ ИМЕ У ПРЕВОДУ ГЛАСИ **ДОБРОДОШЛИ ГОСТ**

ПЧЕЛА ОПАСНИЈА ОД ЗМИЈЕ

Свакако вам је познат мит о Ахилу, хероју старе Грчке, сину морске нимфе Тете и једног смртника, мирмидонског краља Пелеја. Забринута за будућност свог сина, Тета га је одмах по рођењу окупала у води свете реке Стикс и Ахил је тако постао нерањив. На њему је само једно место остало суво — пета за коју је мати држала будућег хероја. И баш у ту пету, једино место где је Ахил могао бити рањен, управио је своју стрелу Тројанац Парис.

Алана Тарлтона називају Ахилом наших дана. О њему

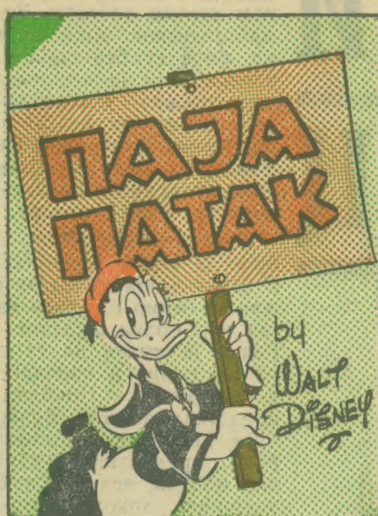
прича у својој књизи „Занзабуку" истраживач и филмски снимател Луис Котлоу. Тарлтон се бави „змијским послом". Наиме, он из змија извлачи смртоносни отров неопходан за справљање серума против змијског уједа.

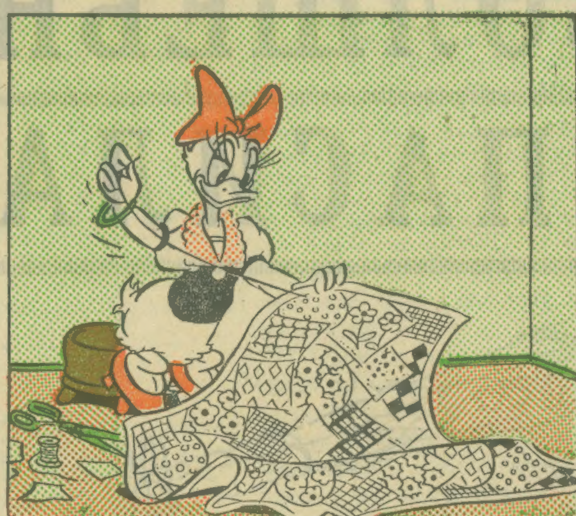
За време опасног посла, — а бивало је дана када је Тарлтон исцедио отров из преко 400 змија — увек треба бити на опрези. Змија уједа муњевитом брзином и није никакво чудо што је Тарлтон досад деветнаест пута осетио њихове зубе на својој кожи. Разуме се да су Тарлтона у сваком од тих случајева лечили и излечили спасоносним серумом. Као последица тога, имунитет против змијског уједа постајао је код њега све већи и већи. Његова стечена отпорност према змијском отрову достигла је такав степен да су је лекари назвали — болешћу.

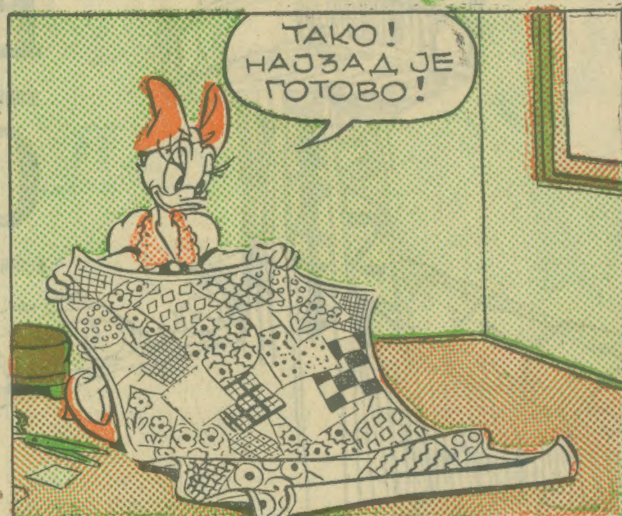
Наиме, у Алановој крви дошло је до опасних промена. Он је данас нерањив кад су у питању змије, али зато мора да се чува од пчеле и сваког другог инсекта при чијем уједу долази до изливања мрављe киселине у крв. Ако му та киселина доспе у крв и њена већ нестабилна равнотежа буде поремећена, могу наступити судбоносне последице. Убод пчеле може да убије Тарлтона: то је његова Ахилова пета.

Тарлтон је ипак доживео и преживео три пчелиња уједа од којих је само обамро, једино захваљујући томе што је увек „под пуном ратном спремом". Он се никад не растаје од шприца за поткожне injeкције, противотрова и одређених лекова за стимулисање рада срца. Ако његово срце издржи да прође дејство мрављe киселине — он остаје у животу.

Тако су за једног човека пчеле постале опасније од змија.

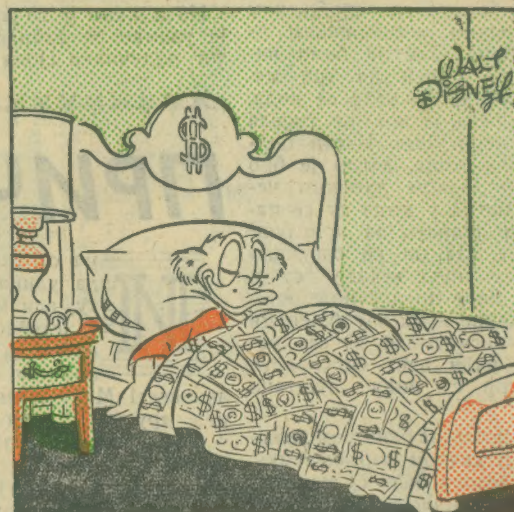

ЗА СВАКО ВРЕМЕ

Вероватно знате да на бродовима свако пола часа ударају у звоно. Морнари то зову „туђи стакло". Међутим, на бродовима нико не „туче стакло". Откуда онда тај израз?

Ево његове историје. У стара времена, поред водених и сунчаних часовника постојали су и пешчани. Међутим, водени и сунчани часовници нису били погодни за бродове, јер нису „радили" за време буре и кад се брод љуља. Пешчани часовници, пак, служили су и по лепом и по лошем времену. Кад би се песак из једног дела пешчаног часовника пресуо у други, морнар је окретао стаклену посуду с песком и ударао о звоно. Он је на тај начин давао на знање члановима посаде да је пешчани часовник окренут и да је протекло пола часа. Тако је, ето, постао израз „туђи стакло".

Пешчани часовници, који су били јевтини а њихова израда једноставна, много су се употребљавали у старом и средњем веку. У средњем веку су чак служили као џепни часовници мада их нису носили у џепу. Племићи-кицоши носили су пешчане часовнике привезане свиленом траком — на колену.

КАО ПРИЧА...

У близини француског града Монлисона једном тамошњем трговцу, неком Мишелу Муринату, догодила се недавно једна доиста несвакидашња „саобраћајна" несрећа.

Враћао се ноћу, око 11 часова, у град. Одједном је у снопу светлости фарова његовог аута, угледао једну огромну буљину раширених крила. Птичурина је свом силином налетела на кола. У последњем тренутку возач је успео да закочи. Излетео је из аута и видео да снажна буљина лежи ошамућена испред њега. Одлучио је да је повезе у град и убацио је на задње седиште.

Тада се догодило оно што возач не би могао ни да измисли. Буљина која се од силног удара у килер онесвестила, повратила се и својим снажним кљуном напала возача. Два три брза удара расквавила су му главу и он је изгубио контролу над воланом па су му кола ударила у један камен крај пута и преврнула се. Када се испод разлупаних кола једва извукао од нових озледа, возач је видео како се буљина већ ослободила и нестала у помрчини.

Једини доказ који је остао трговцу из ове невероватне ноћи, јесте неколико великих пера која је његов крилати нападач изгубио у борби с њим. Можда и није баш све овако било, али у страха су велике очи.

Долари у боји

Америчко министарство финансија је донело одлуку да убудуће доларске новчанице штампа у боји. На тај начин ће, верује се, бити избегнута забуна до које је сада долазило због исте боје новчаница без обзира на њихову вредност.

ВОЛШЕБНИ СПАСИЛАЦ

АЛБЕРТ СЕ „РОДИО" У ЗАРОБЉЕНИЧКОМ ЛОГОРУ. ЖИВЕО ЈЕ КРАТКО ВРЕМЕ АЛИ ЈЕ ОМОГУЋИО ДА ИЗ ЛОГОРА ПОБЕГНЕ НЕКОЛИЦИНА ЗАРОБЉЕНИКА.

Марлаг „О" представљао је прави утврђени логор из кога је било тешко побећи. На простору од 270 са 110 метара налазило се 12 барака са заробљеним британским морнаричким официрима. Тле је било песковито и већ на три метра дубине јављала се вода, услед чега је копање тунела било немогућно. Изван бодљикавих жица, логор је био опасан јарком дубоким четири метра у коме су се налазили апарати за прислушкивање. Да би се спречило бекство предузимане су и друге мере предострожности. Чим падне мрак заробљеници више нису смели да се крећу, а ради веће сигурности у логор су ноћу пуштани пси.

Али жеља за бекством живела је у сваком заробљенику. Дуги часови били су највише испуњени маштањем о животу у слободи. Понеко је кришом копао тунел, али више ради разбијања монотоније него у озбиљној нади да ће успети.

Готово сви су сматрали да је најбоље покушати да се побегне приликом недељног купања на које су, сваког четвртка, одлазиле групе од по њих 80. Тада су заробљеници излазили кроз главну капију и пењали се узбрдо до купатила усред једног житног поља на висини од 180 метара. На купање су ту долазили и други из још три логора у ближој околини.

Посматрање логора са тог платоа давало је многобројне идеје за бекство. Начињени су многи планови за време купања. Али Немци су били предострожни. Пре изласка из логора прегледали су свима капуте и пешкире и пребројавали заробљенике а код главне капије подофицир је предавао списак са бројем заробљеника стражару који је водио групу. Стража је заробљенике пратила и у свлачионицу и готово под сам туш. Купање није трајало дуже од тридесет минута. А за то време требало је побећи! Поједини заробљеници су преклињали своје другове да купање не користе за бекство, плашећи се да им Немци, у знак репресалија, не укину ову недељну благодет.

Маја 1943. године заробљеници су приметили да је будност Немаца у претраживању пешкира и прибора за прање попустила.

Албертово рођење

Ипак нико у то време није узимао за озбиљно предлог поручника Џона Седлера да направи „ратног заробљеника" у природној величини, који би као жив могао да прође приликом редовног пребројавања. Поред тога он би могао да хода у строју, а по потреби, да се растави у делове. Скептицизам осталих заробљеника био је разумљив, јер та „лутка" морала је да промаршира крај десетак немачких стражара удаљених свега 6—7 корака, и да по светлости дана препешачи најмање 180 метара.

Али Џон Седлер: џокеј, писац сценарија и пропали сликар, упркос овом неразумевању почео је да остварује свој план. Ускоро је вештачки човек — Алберт — добио облик.

Џон је са неколико наквашених новинских листова обмотао једну чарапу напуњену песком — то је била Албертова глава. Масним бојама премазивао је лице. Уместо очију стављене су половине пинг-понг лоптица. Трепавице су спретно могле да се повлаче као у лутке која спава, тако да је Алберт могао и да трепће, слично уморном старом ратнику. Зенице, набојадисане воденим бојама, биле су без сјаја као у човека који је неколико година провео у заробљеништву. Албертова ћелава глава покривена је периком направљеном од косе заробљеника који су доцније пристали да помажу Џону Седлеру.

Израдити Албертов труп било је много једноставније. У једну војничку блузу стављен је оквир од жице изувијан као облик људског тела. Глава је имала да се стави на тај оквир и причврсти оковратником. Проблем су представљале ноге. Вођене су дуге дискусије и стављани разни предлози. На крају је пар џокула, испуњен песком, учвршћен доколеницама за ногавице панталона, које су опет, на горњем делу причвршћене за гвоздени оквир трупа.

Поручник Седлер је тврдио да ће за извесно време лако направити и машину за ходање. Али од тога, као непотребног, одустало се јер за време дневне инспекције стража никад не гледа у ноге, већ само броји главе. Сматрало се да Албертове климаве ноге неће привлачити пажњу стражара задовољних ако број глава које се ритмички таласају у строју, тачно одговара броју на цедуљи што им је предао подофицир. Тако је Алберт морао да се креће, руку под руку, између двојице другова.

Бекство

План је био врло прост: пребацити Алберта до купатила у деловима. Неко би понео његов капут, неко капу, а неко у свом пешкиру главу, док би се ноге пренеле испод шињела. Друг који се спремао на бекство носио би испод униформе одело шведског морнара. Одмах по доласку у купатило, сакрио би се у клозету који, како је утврђено, Немци нису употребљавали.

После туширања Алберт је морао да буде склопљен и постављен у строј са осталим друговима. Најтежи тренутак би био када Алберт пролази кроз узана врата на свега корак од стражара који чека да преброји заробљенике. Али сматрало се да спремљеном шалом или понуђеном цигаретом већ одређених заробљеника за то, може да се одврати пажња стражара за који тренутак.

Руку под руку са друговима Алберт ће затим „корачати" ка логору. Климајући главом и трепћући очима на сунцу као стари лисац, он ће измаћи површном прегледу на главном улазу и тако ући у логор, остављајући горе бегунца који треба да изађе из склоништа напуштеног и од страже, и да се са исправама, одлично фалсификованим у логору, укрца у воз за Либек или Свинеминде.

Дан Албертовог првог изласка освануо је обасјан сунцем. Око подне су се на небу појавили облачци, и сви који су одлазили на купање тога дана, страховали су да не падне киша која би не само променила Албертов лик, већ би га једноставно распала.

На првом „испиту" Алберт је добро прошао. Чак и они који су знали за њега, тешко су могли да га распознају међу заробљеницима док су силазили са брежуљка.

Тог дана Алберт је заменио потпоручника Карлтона Пикока. Док су се остали заробљеници, заједно са Албертом, враћали из купатила у логор, потпоручник се нешто касније неопажено извукао из купатила. Доспео је у Либек, где је преко мреже припадника покрета отпора, успео да се врати у Енглеску.

Али трећег дана, када је Алберт рашрафљен престао да се појављује, Немци су на посебно строго контролисаној прозивци утврдили да потпоручника Карлтона Пикока нема. За њих је он на волшебан начин нестао. Команда логора предузела је нове мере предострожности: стављене су бодљикаве жице на кровове. Убеђени су били да је на тај начин затворен последњи начин за бекство.

Смрт Албертова

Изгледало је да Алберт поседује изванредне способности, па је за идуће дане купања припремљен низ бекства. Немци су били прописно намагарчени. Алберт је без грешке играо своју улогу, и сваки његов двојник се ускоро нашао на слободи.

Једног дана немачки стражари који су пратили групу заробљеника до купатила, добили су за ручак покварене кобасице. Алберт је тада требало да замени Канађанина Мича који је већ отишао у скровиште. Немцима је ускоро позлило, и они су полетели право у — скровиште. На своје запрепашћење нашли су скривеног заробљеника.

Алберт је после купања већ стајао у реду. Ситуација је постала трагикомична. Заробљеници су пребројавани. Немци су видели да су сви на броју. Када се појавио онај скривени заробљеник нашли су се у чуду. Да буде један мање — просто је немогућно, али један више — то је баш сасвим искључено.

За тренутак док су се немачки стражари, окренути на другу страну, договарали шта да раде, Алберт је нестао. За трен ока његово место је попуњено, а на наивним лицима заробљеника ништа сумњиво није могло да се открије. Немци су још једном пребројавали и онда се тек запрепастили. Изморени бројањем и дерњавом, повели су заробљенике назад у логор.

Када се по повратку у бараке повела истрага, Албертови часови су били избројани. Половина људи је претресена без резултата. Ни Албертов капут, ни његове „ноге" на брзину деформисане нису изазвале никакву сумњу. Али при прегледу последњих десетак заробљеника један стражар је приметио како се неки округао предмет откотрљао испод једне баракe. Немац је, са тријумфом на лицу, нашао Албертову одшрафљену главу. Са великом помпом Алберт је предат команданту логора.

Тиме је завршена истинита прича о Алберту који се маја месеца 1943. године родио у немачком заробљеништву и омогућио бекство неколицини британских заробљеника. А сам је остао вероватно последњи заробљеник у Немачкој иако се његово име никад није није налазило записано ни на једном званичном списку неког логора.

ПРИЧЕ ИЗ БОНД СТРИТА

Има стотине хиљада улица на свету, али мало њих је стекло толику славу да се често помињу. Једва дванаест! Међу њима су поред других: Улица Кертнер у Бечу, Виа Венето у Риму, Курфирстендам у Берлину, Пета авенија у Њујорку, Ри де ла пе у Паризу, Бонд стрит у Лондону, која је стара 250 година.

Ту, изгледа, као да је време стало. Сваког часа човек мисли да ће срести Нелзона, Бајрона или Дикенса. Читав иметак може ту да се изда за мали комад накита, а само неколико корака даље да се за неколико шилинга купи пуловер. На истом тлу, где данас промичу лимузине, вребале су, за време краља Карла II наоружане банде злогласног „капетана Блада" путнике који су ишли према Истенду. Тако је било све до дана када се у најлуксузнијој кући настанио расипни Томас Бонд. После њега многи људи су жртвовали читав иметак само да би становали у овом крају. Са богаташима дошли су трговци који су за њих снабдели своје радње најбољом и најскупљом робом. Наследили су их потомци. Тако се још и данас у дућанима Бонд стрита осећа дах минулих векова.

Када је Чарлсу Лаутону поверена главна улога у филму „Побуна на броду Баунти", отишао је кројачу у Бонд стрит да добије објашњење о униформи коју је у филму требало да носи.

— Молио бих вас за нека обавештења о униформи коју је, у своје време сашивену у овој радњи, носио капетан Уилијам Блај — обратио се глумац кројачу.

Човек иза старог пулта замислио се за часак, а онда упитао:

— Када је отприлике униформа била поручена?

— Колико ја знам, 1787. — одговорио је Лаутон.

— У реду, господине, причекајте час!

После четврт сата вратио се. Под руком је носио дебелу књигу увезану у кожу. У њој је пронашао меру, боју и остале појединости о униформи коју је капетан Уилијам Блај пре непуних 200 година поручио.

Када је кројач касније присуствовао премијери филма, утврдио је да су се његови наследници најтачније придржавали његових забелешки. Ни једну једину грешку није пронашао на униформи.

Више од 200 година ова кројачка радионица у Бонд стриту снабдева униформама припаднике морнарице — почевши од морнара до одмирала. При свакој поруџбини бележе се појединости и остају сачуване за вечна времена.

Неколико корака одатле налазиле су се елегантне просторије литерарног клуба. Ту је био стални гост Џонатан Свифт, писац „Гуливерових путовања", као и многи други бесмртници. Геј, који је такође спадао међу сталне госте клуба, добио је за прво издање своје „Опере за три гроша", за оно време, огромну суму од 60.000 шилинга, а за друго 150.000. Као и сви уметници ни Геј није умео да рукује новцем. Да не би дочекао старост у беди војвода од Квинсбороа преузео је управу над његовим имањем. Старе хронике кажу: „увијала је војвоткиња песника у вату, хранила га пилићима и кајмаком, док није постао дебео и тром и тако изгубио сваку литерарну амбицију".

У кући број 13 налазио се други клуб, чији је члан био Бајрон.

Кад човек отвори старе књиге муштерија апотеке у Бонд стриту заборави да сада над њим грме млазњаци, јер наће имена свих знаменитих људи о којима се у Лондону говорило у 18. и 19. веку. Књижевници, научници, мислиоци, глумци и други овде су се снабдевали пилулама и другим потребама.

Бетовен пише у једном свом писму из 1822. да је у Бонд стриту један од најбољих музичких издавача Чепел. Писмо се чува данас у Бонд стриту као драгоцен документ.

Одлична муштерија славног енглеског издавача био је Чарлс Дикенс, који је ту одржавао своје читалачке вечери. Испочетка је за то добијао 50 гвинеја, али после Дикенсовог другог путовања у Америку, издавач је платио писцу 10.000 фунти за 100 предавања. Само, те читалачке вечери биле су велики напор за већ остарелог Дикенса.

КАМУФЛИРАНЕ КЊИГЕ

Аутобус у Менхетну. Седим поред једне елегантне младе жене која из ташне вади књигу са насловом: „Погреби могу да буду смешни...“ Пошто ми се учинило да нисам добро прочитао, нагињем се мало и — сусрећем женин поглед.

— Опростите ми због моје можда непристојне радозналости, али ви читате неку заста необичну књигу...

Жена се насмеши и одговори:

— Ох, то је само омот. Погледајте...

На унутрашњој страни омота пише: „Не судите о једној књизи према њеном омоту“. Испод тога стоји назив и адреса неке „Пејкове компаније за омоте на књигама“. Бележим адресу. Још нешто: жена у аутобусу читала је неку књигу о византијској уметности којој није била потребна никаква „камуфлажа“.

Новинар из Европе који је доживео овај необичан сусрет у једном њујоршком аутобусу, отишао је сутрадан да потражи „Пејкову компанију за омоте на књигама“ чију је адресу прибележио. Примио га је Хју Пејк, „проналазач“ лажних омота за књиге и показао му своје најновије омоте који су сви уметнички израђени и делују као „прави“ — сем наслова. Да наведемо само неке од њих: „Како сам плела пуловер за своју корњачу“. „Кратка историја грицкања ноктију од Венере Милоске“. „Како сам преварио државу при плаћању пореза“.

Пет оваквих омота за један долар. Поруџбине пљуште. Хју Пек тврди да омоти о бесмисленим и необичним насловима пружају изврсне теме за разговор у друштву, нарочито у кишне дане. Ко рескира мало више новца, може да добије омот на коме се као аутор наводи неки пријатељ или познаник с којим човек жели да се нашали. Замислите омот с насловом: „Како сам преварио државу при плаћању пореза“, а испод њега име неког познатог банкара или адвоката. Посао цвета, људи се забављају и вероватно чак и не размишљају о томе да би им књиге са обичним, правим насловима могле пружити много боље теме за разговор.

ЧАРДАК

Од прве половине 16. века у Хрватској, Угарској, Штајерској и Корушкој уведена је нарочита служба на граници — осматрање и обавештавање народа о упадима Турака у ове територије. Заједно са формирањем Војне крајине утврђен је и систем ове службе: да се осматрање врши са чардака и народ обавештава на узбуну на три начина — помоћу ватре, пуцањем или звоњењем са цркве.

У 18. и 19. веку дуж целе аустријско-турске границе: Уном, Савом и Дунавом подигнути су у ту сврху чардаци Грађени су од дрвета или зидани на стубовима од три метра висине, да би преглед са њих био шири, да би се стража у њима заштитила од поплаве а и боље бранила у случају напада. До чардака се пењало дугим покретним лествицама које су могле потпуно да се увуку у чардак. Свуда у зидовима па и у поду биле су избушене пушкарнице тако да је при нападу могло да се пуца на све стране.

Посада у једном чардаку обично је имала десет до 30 чардаклија које је предводио један каплар. На свако пола сата хода налазио се по један чардак а сви су служили као бедем за одбрану па и као санитарни кордон који је спречавао преношење куге у ове крајеве.

И Турци су са своје стране имали чардаке само много ређе али са већом посадом.

Сама реч чардак је персијског порекла и значи: летњиковац, кућа; висока зграда на каквом поседу или у граду, окружена баштама; беговски дворац; велика соба на спрату са лепим видиком; колиба на стубовима направљена у пољу. Чардаклија (персијско-турска реч) означава: велику собу на спрату у босанским кућама са добрим видиком или лозу, одрину (лозу која се повија уз пободено коље). Реч чардак је персијска сложеница. Чар значи 4, а так значи свод, лук у градитељству. Чартак — зграда на четири свода.

ДРВО „Деда - унуку“

Дрво гинкго једини је представник породице већ давно изумрлог дрвећа и расте на земљи неколико милиона година. Научници сматрају да му је постојбина у Кини, одакле је било најпре пренесено на Јапанска острва, а затим у Европу и Америку.

Гинкго расте веома споро због чега га у Кини називају још и именом „гу-сун-шу“, што значи: дрво деда-унуку. Наиме, ако млад човек посади ово дрво он мора да сачека рођење свог унука па да тек тада убере с дрвета прве плодове.

Плодови дрвета гинкго укусни су и хранљиви, али их не треба јести у већим количинама јер садрже неке наркотичне материје. Кинески лекари препоручују их против кашља и неких других болести, а жене справљају од плодова козметичко средство за освежавање коже.

Дрво гинкго сматрано је некад као свето тако да се и данас често може видети крај пагода и светилишта. У планини Лушани, недалеко од манастира Хуанлунси, овај „патријарх кинеских шума“ има иза себе више од 3.000 година живота. Његово огромно стабло, које једва могу да обухвате четири човека, високо је 33 метра.

Данас се гинкго првенствено сади као декоративно дрво мада се од њега добија и одличан грађевински и столарски материјал. Оно је нарочито лепо ујесен, кад се његови лепезасти листови претварају у златасте. У Кини гинкго симболише срећну судбину и његови плодови, обојени црвено, износе се на свадбени сто.

ДЕДА ЗА РЕПУ...

Све је почело од неопрезности Парижанина Пимантелија. Док је петљао око револвера овај је опалио: метак је пролетео кроз отворен прозор у стан с друге стране улице и разбио огледало испред човека с бријачем у руци. Од изненадног праска огледала човек се тргао, рука му се спустила и бријач засекао реп мачке која је седела на полици. Мачка је замаукала од бола, скочила на прозор и оборила саксију с цвећем, која се сручила на плећа једног пролазника. Уплашен човек је одскочио устрану и сударио се с посластичарским помоћником који је на глави носио даску пуну торти и пастета. Све се распрштало и размазало по асфалту. У пролазу се један пролазник оклизнуо и пао испред ногу жене која није успела да се одржи под налетом па је и сама пала. Мачка је са „симса“ изгубила равнотежу и стрмоглавила се на улицу посред гомиле која се из радозналости окупила и једном од њих озледила око.

Завршетак ове приче, у коју је тешко поверовати јер је налик на неки урнебесни филм, сазнаће се на суду. Да ли ће злосрећни Пимантели бити окривљен за „ланчану реакцију“ и осуђен да плати одштету — интересује и француске правнике.

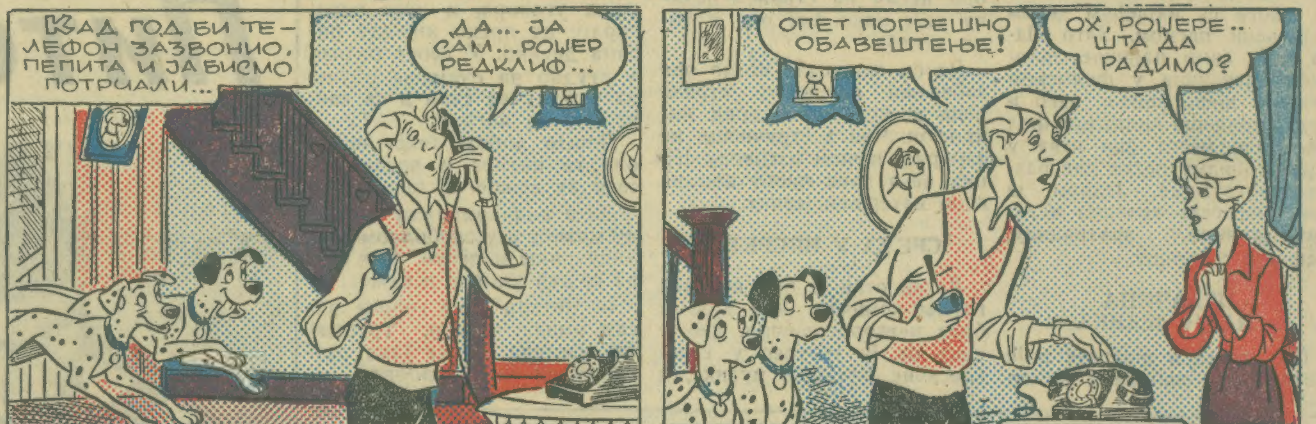
У Тихом океану крај острва Самоа живи на дну мора црв палоло Необичан начин његовог размножавања тесно је везан са плимом у Месечевим менама. Сваке године у октобру или новембру палоло се дели на пола: једна половина остаје на морском дну, а друга „натоварена“ јајима подиже се на површину где се обавља размножавање. Палоло, заправо његове половине, увек испливавају на површину ујутру, и то оног дана кад Месец достиже своју последњу четврт. Тих дана површина мора просто кипти од црва. Од огромне количине црва и њихових јаја морска вода постаје бела као млеко.

Сроднике палоло-црва на острвима Фиџи и Гилберт називају „мбалоло“. Они се размножавају на исти начин, само у друго време: у јуну или јулу. На Малајском архипелагу црви слични палолу придржавају се другог „календара“: размножавају се у марту-априлу, други или трећи дан после Месечеве друге четврти, то јест у време највише плиме.

ПОВИСИТЕ ЦЕНЕ...

Раније су америчке филмске компаније често слале читаве експедиције да снимају документарне филмове у унутрашњости те земље. При доласку једне такве експедиције одјекнуо је там-там и његово бубњање се настављало из места у место. Кад је вођа пута упитао водича шта то урођеници једни другима саопштавају, овај се прво колебао да одговори, и најзад је признао: „Порука каже: „Иду Американци са много долара“. Повисите све цене.“

WALT DISNEY 101 ДАЛМАТИНСКИ ПАС

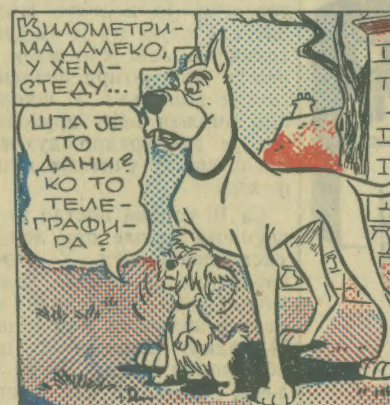

ЛАТА РАЗГЛЕДА МНОГА ПИСМА КОЈА ЈОЈ СЕКРЕТАРИЦЕ ИЗДВАЈАЈУ КАО НАРОЧИТО ЗАНИМЉИВА

ЛАТА — велика певачица индијског филма

Најпродуктивнија певачица не живи у Холивуду већ у Бомбају

Ко има највише шлагера снимљених на грамофонске плоче? Дорис Деј? Френк Синатра или Бинг Крозби? Потврдни одговори на ово питање били би погрешни. Рекордер не живи у Холивуду, Лондону, Паризу или Риму, већ у Бомбају. То је једна жена: Лата Мангешкар. Ова 32-годишња Индијка има досад преко 6.800 песама снимљених за филм и плоче. Њено име не познаје само 430 милиона људи који живе у Индији, већ и милиони у многим азијским и афричким земљама. Али она делује само из позадине: свакој филмској глумици која не уме да пева и при снимању отвара само уста — даје свој глас.

Да би се разумело шта то значи, треба знати да је песма саставни део сваког индијског филма. Од 300 филмова који се годишње сниме у Индији многи су највећим делом испуњени песмом. Зато Лата није само највише запослена певачица у филмском студију њене земље, него и права краљица индијског филма. Врло често она пева у једном филму песме две различите глумице. Једном је чак њен глас заменио четири: јунакињу, противницу, ташту и собарицу.

ПЕВАЧИЦА НА 14 ЈЕЗИКА

Све песме и шлагере које Лата пева, снимљени су на грамофонске плоче и могу се наћи у свим радио-студијима од Џакарте до Каира. На тај начин се њен глас шаље даље кроз етар, другим милионима људи. Песме које она пева воле сви — од обичног становника села до највишег интелектуалног критичара, услед чега њену песму индијски филм радо и даје.

Индија је земља у којој се говори много језика. И домаћи становник кад путује даље од свог места осећа се као странац. За Лату ово није проблем, она пева на 14 језика, а у ствари само један одлично познаје. Научити добро песму на страном језику није лако али она у томе успева.

Да би олакшала посао она забележи непознате стране речи и онда ступа пред микрофон. Чак и стручњаци не замерају њеном изговору јер она пева увек чисто као на свом матерњем језику.

СРЕЋА У НЕСРЕЋИ

Латин отац је био познати глумац-комичар. Још кад је била четворогодишња девојчица он ју је увео у тајне класичне индијске музике, а са осам година је већ наступала јавно. Тако је почела каријера једног даровитог детета. Кад јој је отац умро оставио је жену с петоро деце од којих је она била најстарија. Свима њима је њена помоћ била потребна.

У 1942. години, када је имала 13 година, почела је да ради у једном филмском студију. То је било само за хлеб, а касније је дошао успех. Снимала је већ и за грамофонске плоче. Али, она се трудила да постане што популарнија више због славе него због зараде.

УВЕК НОВЕ ПЕСМЕ

Тек у 1949. години Лата доживљује први велики успех. Снимао се филм „Барсат“ (Киша) у коме је Лата певала шест песама. Шест песама којима је освојила целу Индију. Данас је њен глас добро плаћен и она се не држи тачно одређеног времена за рад али ипак свих шест дана у недељи испуњава послом и пева дневно две, понекад и четири нове песме. Има дана кад проводи и по 18 часова у студију.

Лата је још неудата. Она живи са мајком, једним братом и две сестре у стану на мору. Дневни распоред познате индијске певачице почиње око пола осам: прво разговор са три секретарице које су у сталном контакту с продуцентима због склапања уговора, и које одговарају на преко хиљаду писама дневно. У девет одлази у студио на снимање обучена у памучан сари и са сандалама на ногама.

Пошто добије текст песме она га нотира и прелази у салу за вежбе са оркестром.

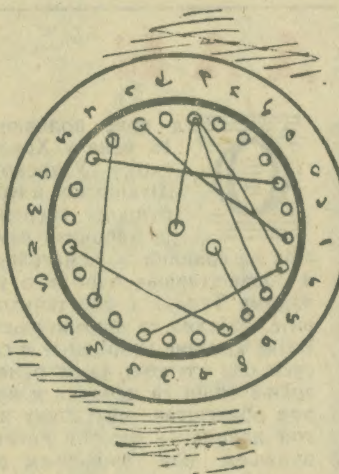
Лата воли индијску класичну музику а у слободном времену пише и песме. Али осећа се већ уморна и каже:

— Четири пуне године нисам имала одмор. Требало би, изгледа, да се јако разболим да бих га добила.

Тајна депеша

Тајна депеша родила се у 7. веку пре наше ере у Грчкој, и називала се „скитала“. Шта учинити да писмо написано обичном азбуком и обичним речима буде разумљиво само ономе коме је упућено?

Оба „кореспондента“ добијала су по једну палицу истог пресека. Затим је један од њих обмотао око ње кожну траку, и то тако да су се ивице кожне спирале тесно приљубљивале једна уз другу. На намотаној траци писало се по дужини штапа. Кад се тако исписана трака одвије, из испрекиданих речи и слова нико није могао да разуме шта је на њој написано. Прималац писма требало је само траку поново да спирално намота на своју палицу и смисао написаног постајао је јасан.

Касније је метод „шифровања“ усавршен. Грци су за писање тајних порука употребљавали два једнака мања дрвена круга са рупама по ивици од којих је свака представљала по једно слово азбуке. Две рупе у средини круга указивале су својим положајем на то који отвор на ивици треба узети као „прво слово“. Дрвени круг углављивао се у дрвени прстен по коме су била исписана слова. Онај који је слао „депешу“ провлачио је једну нит кроз отворе који су одговарали словима његове поруке у случају да је једно исто слово требало два или више пута употребити, нит се прво провлачила кроз средишни отвор и поново се враћала у отвор на ивици. Кад би порука била исписана, прстен са словима се скидао, тако да је остајао само дрвени круг са испреплетеним нитима.

Прималац поруке углављивао је дрвени круг у свој прстен са словима одређујући њихов однос према рупама у средини круга и на тај начин одређивао од кога слова треба почети читање. Порука се читала на тај начин што се нит извлачила а слова записивала, али не као обично, већ у обрнутом реду: од последњег према првом.

ВАЉДА ЈЕДИНИ

Близанци-стогодишњаци ваљда једини у Европи — а можда и у свету — живе у Шведској. Њихов стоти рођендан био је празник готово за цео Ронеби. Слављеници Мартин и Рудолф Андерсон још су невероватно свежи духом, интересују се за све догађаје у њиховој земљи и у свету. Здравље их боље служи него њиховог „млађег брата“, 86-годишњег Карла који због назеба није могао да дође на свечаност. Мартин није жењен, а Рудолф има осморо деце и сва су била на окупу. Браћа живе у различитим старачким домовима који нису много удаљени један од другог тако да бар једном месечно стижу да се посете.

ЗНАМЕНИТА ЛУЛА

О 400-годишњици британске индустрије лула приказана је једна лула знаменита за почетак ове гране индустрије у Великој Британији. У Енглеску ју је донео чувени колонизатор сер Валтер Рели и на двору краљице Елизабете I „приказао“ како се на њу пуши. Ово је био подстрек за развој британске индустрије дувана и лула. На дан четврте стогодишњице њеног постојања на историјску лулу пушио је један његов потомак, Хемфри Гилберт.

СИГНАЛНИ »ТЕЛЕГРАФ«

Ако желиш да брзо доставиш неку вест потребно је да узмеш две глинене посуде једнаке висине и ширине и са једнаким отворима на дну — саветовали су стари Грци.

У те судове они су постављали по један усправан штапић с једнаким бројем засека. Сваки од њих означавао је неки догађај, обично трагичан: „Непријатељски коњаници упали у земљу“, „Приближавају се непријатељски бродови...“

Судови су слати на два различита места: један на отпремну, а други на пријемну станицу. Тамо су били напуњени водом услед чега су се штапићи у њима претварали у пловке.

Када би се збио неки од догађаја чије је значење било урезано на штапићу, на отпремној станици високо би подигли буктињу. Са пријемне станице такође су одговарали буктињом, што је значило: спремни смо да примимо поруку. На отпремној станици тада су спуштали буктињу и истовремено су извлачени чепови из отвора обе посуде. Вода из судова почињала је лагано да истиче и пловак би тонуо. Кад би зарез на пловку са жељеним значењем дошао у исту раван са горњом ивицом посуде, подизањем буктиње у отпремној станици даван је знак да отвор на дну треба затворити. На пријемној станици тада би прочитали зарез који би и код њих био у истој равни са ивицом суда.

Али, помоћу овог „телеграфа“ могао се преносити само ограничен број порука — онолико колико се могло забележити на пловку. Поред тога, њиме се нису могли саопштавати и бројеви: колико се непријатељских бродова приближава обалама, колико је коњаника прешло границу?

Тада је у помоћ „прителкао“ сигнални телеграф. На отпремној станици била су подигнута два зида са „зубима“ на одређеном растојању.

Свака станица је имала „књигу шифри“ у којој су 24 слова грчке азбуке била распоређена у пет таблица са по пет слова у свакој сем у последњој у којој их је било свега четири.

Претпоставимо да вест коју треба саопштити почиње словом које у другој таблици заузима пето место. Тада би се између „зубаца“ на једном зиду подигле две, а на другом пет бакљи.

За реченицу од 23 или 25 слова било је потребно око 200 сигнала. За једну ноћ могло се на овај начин саопштити веома много порука које су се од станице до станице преносиле по читавој земљи.

Питер Устинов

УЛОГА КОЈА МУ ЈЕ ДОНЕЛА „ОСКАРА“. УСТИНОВ КАО БАТИЈАТУС, УПРАВНИК ШКОЛЕ ГЛАДИЈАТОРА У ФИЛМУ „СПАРТАК“

УСТИНОВ СА ЖЕНОМ И ДЕЦОМ... НЕГДЕ У СВЕТУ

У интернационалном свету филма и позоришта Питер Устинов заузима место правог уметника. За учествовање у филму „Спартак“ добио је „Оскара“ за најбољу споредну улогу. О овоме Устинов каже у шали:

— Добио сам додуше „Оскара“ али сам играо само управитеља школе за гладијаторе, док сам у „Кво вадису“ био лично Нерон.

Устинов је руског порекла, али се родио у Лондону. Његов отац је познати журналиста, а мајка му је америчка сликарка. Још као мали волео је да имитира познанике својих родитеља. У школи је био омиљен међу друговима, јер је изванредно духовито представљао учитеље и професоре.

Са 16 година постао је ђак глумачке школе при лондонском позоришту. У разним кабареима је својим личним монолозима пародирао знамените личности. Кад је имао 21 годину написао је први позоришни комад „Кућа жаљења“, који су чак и строги критичари оценили као врло добар.

За време рата био је у војсци и у слободном времену написао више комада и сценарија, који су после рата са успехом приказивани и филмовани. После изласка из војске 1946. написао је на тражење Министарства ваздухопловства филм о радару под насловом „Школа за тајне“.

Као свестрани познавалац филма и позоришта, Устинов је убрзо стекао славу. За више филмова написао је сценарија, играо главне улоге у њима и у исто време их режирао. За енглеску телевизију створио је омиљене приче у наставцима а америчка телевизија га је упознала као глумца. Његова свестраност изгледа неограничена: пише за новине, глуми, продуцент је, писац сценарија и режисер.

Поред тога течно говори: енглески, француски, немачки, италијански и шпански. У овоме му помаже не само таленат него и веома сконцентрисан рад. За време снимања „Спартака“ нашао је времена да напише и своју прву књигу „Онај који губи“, припремио је филм „Романов и Ђулијета“ и спремио скице костима за овај филм. За време снимања „Кво вадиса“ писао је своје дело које је имало највише успеха: „Љубав четири пуковника“. Овај комад приказан је са великим успехом у 14 земаља.

Из свог првог брака са Изолдом Денхам има ћерку Тамару. Друга му је жена канадска глумица француског порекла Сизан Клутије. У том браку има троје деце, две ћерке: Павлу и Андреа-Клаудију и сина Игора.

Породица Устинов нема стално место боравка. Сад живи у Холивуду, сад у Њујорку, Лондону, Паризу, Кану, Риму или у неком другом граду света. Госпођа Устинов тврди да се већ потпуно привикла на овај чергарски живот. Међутим, њихов живот не би могао бити другачији јер тамо где Питер има успеха, породица се осећа као код своје куће.

Многи тврде да је баш тај чергарски живот везан за успех Питера Устинова. Он је исувише немиран и виталан дух да би могао седети на једном месту. Велика љубав и разумевање вежу Устинова за његову породицу. Да ли су његова деца наследила његов свестрани таленат... то ће показати будућност.

НЕСУЂЕНИ ПОКЛОН

Како је Трећа македонска бригада запленила целу композицију која је возила поклон команданта групе армија „Е“ фелдмаршалу Герингу за његов рођендан

Биљача, мало планинско село на падинама Козјака, било је готово ослобођено. Непријатељ је већ напустио сеоске куће које су, изграђене од камена, биле веома погодне за одбрану. Само су још његови војници остали збијени на уском простору око школске зграде ископане митраљеским цевима и пушкарницама.

Батаљон јунака Христијана Тодоровског-Карпуша стезао је око школског дворишта обруч. Под заштитом минобацача, партизани су се приближавали зидинама зграде. У тренутку када је истуреним деловима батаљона био потребан још само један скок па да се нађу у мртвом углу уз саму зграду — минобацач је заћутао. У првом тренутку се помислило да је то уобичајени прекид за припрему мина за нову паљбу. Али прошла су два три минута а он се још није јављао.

— Шта се догодило? — упитао је командант Карпуш.

— Минобацач у квару — одговорили су — послуга не може ништа да учини.

Командант је одмах, најкраћим путем, преко чистине, потрчао ка рову у коме се налазио минобацач. Стигао је срећно и зналачки почео да послује око оруђа. Борци су знали да је он спретан и сваког часа су очекивали да отуда блесне пламен. Али уместо експлозије мине убрзо се пронела тешка и поразна вест: Карпуша је погодило непријатељско зрно.

Док је радио око минобацача, на једном прозору школске зграде појавио се непријатељски војник, нанишанио добро и устрелио Карпуша право у срце. Наступила је тренутна смрт.

Карпушевци

Жалост је била неизмерна. Људи просто нису веровали да је Карпуш погинуо. Када је борба престала свако је хтео да се лично увери у то.

Батаљон којим је Карпуш командовао добио је његово име а када је неколико дана касније, 26. фебруара 1944. године у Жегљанима формирана Трећа македонска бригада у њен састав је ушао у Карпушев батаљон. Обраћајући се његовим борцима друг Светозар Вукмановић-Темпо их је, на свечаности у Жегљану, назвао карпушевцима. Песник Ацо Шопов, надахнут делима овог јунака, и дирнут тугом ратника за својим командантом испевао је песму за марш Треће бригаде, популарну корачницу „Ко челик сме ние“.

Предаја или скок у реку

Тек формирана Трећа бригада, ојачана јужноморавским и косовским партизанским четама, ишла је према манастиру Прохор Пчињски где је требало одржати партијско и војно саветовање македонских руководилаца. Али бригади су пошли у сусрет четници. Њихови корпуси су хитали са свих страна, нарочито са Кукавице у намери да разбију бригаду и запоседну манастир и околину.

Већ у Селцу бригада се упустила у окршај. С деловима који су ступили у борбу био је и Светозар Вукмановић. Кирил Михајловски (сада генерал-мајор) живо се сећа како је Темпо тада изгледао:

„Стајао је на пртини док смо ми сви полегали. Разгледао је околину. Ветар му је био раширио шињел, и Темпо, онако висок и хладнокрван, све нас је тада задивио.“

Тек када је борба узела жешће размере, Темпо је пошао у заклон. Његова одлука је била да се четници разбију. Наредба се брзо пронела кроз бригаду. Четници су били опкољени и присиљени на повлачење, али како је иза њихових леђа текла набујала Пчиња, могли су само да се предаду или да скачу у реку. Многи су изабрали оно прво — погнуте главе дизали су руке у знак предаје.

Када су заробљеници прикупљени на једно место пред њих је изишао Темпо. Многи су тада мислили да им је куцнуо последњи час. Изненадили су се кад им је партизански руководилац рекао:

— Ви сте заведени... Ко хоће може слободно да ступи у Народноослободилачку војску.

Дигло се стотину руку. Касније су многи од њих постали добри борци.

Десет вагона крцатих посластицама

После многобројних победа Треће бригаде, дошао је напад на Ристовац који се не убраја у оне најважније. Али га преживели учесници памте углавном по занимљивом плену који им је пао у руке.

У тренутку напада, на железничкој станици се затекло неколико возова. Један од њих са десетак вагона Немци су нарочито добро чували и бранили, више чак него композицију са цистернама бензина.

Пошто партизани нису могли да продру у станичну зграду јер је постала врло јако упориште, из једне цистерне су точили бензин и њиме поливали зграду. Био је довољан само један жижак и зграда је букнула. Из пламена се готово нико није извукао.

Освајањем станичне зграде отпор непријатеља је био савладан. Браниоци оних десетак вагона су се, додуше, још очајнички борили, али су убрзо и они присиљени на повлачење. У журби нису стигли да униште композицију. Остало је све натакнуто. Код једног заробљеника је нађено чак и писмо команданта групе армија „Е“ упућено фелдмаршалу Герингу.

„Поводом Вашег рођендана — писао је тај командант — шаљем Вам овај скромни поклон...“

На крају писма командант моли да се фелдмаршал, ако је могућно, заузме за његов премештај у неко друго место, ближе Немачкој.

„Скромни“ поклон није уручен слављенику. Припао је Трећој македонској бригади, Косовском одреду и Јужноморавском батаљону.

А плен је био огроман: десет вагона крцатих сувог грожђа, поморанци, ликера и других посластица. Нашао се и један вагон са одећом.

Пошто партизани нису могли да понесу собом сав плен, јавили су сељацима околних села да разделе све што је преостало.

Све за туристе

У Паризу сваки турист за 15 долара може да добије кола, шофера и тумача и да са њима пође у куповину или по граду. Ради прекраћивања времена и освежења, у колима се увек нађе и боца шампањца.

★

Јабука у претплати

Једна швајцарска фирма је дошла на оригиналну идеју: увела је од новембра до маја претплату на јабуке. Свака домаћица која се претплати на 14 дана — добија по шест килограма јабука. Цене су тада ниже а добија се и корпа бесплатно. Швајцаркиње су показале велико интересовање за овакав начин снабдевања воћем.

★

Жене у већини

Жене више од мушкараца воле да играју на лутрији и да купују срећке — утврдили су статистичари у Западној Немачкој. Показало се да су две трећине купаца срећака жене, односно да од десет њих, седам по правилу игра на лутрији. Једино на фудбалској кладионици мушкарци су у већини.

★

Због физиономије

У Торонту у Канади, за последња два месеца глумац Џек Виљем је морао пет пута да одлази у полицијску станицу. Због своје физиономије изазивао је подозрење полиције и пред шефом полицијске станице доказивао свој идентитет. Овај глумац је до сада у шест канадских телевизијских филмова играо провалника.

★

Нов светски рекорд

Аустралијанка Жана Андрев поставила је нов свет-

ски рекорд на сто метара у пливању „лептир стилом“ са временом од 1 минут и 8 секунди.

★

Јубилеј Хајделберга

Најстарији немачки универзитет у Хајделбергу је прославио 575-годишњицу свог постојања. Поред универзитета у Прагу и Бечу, хајделбершки универзитет, основан 1386. године, представљао је трећу високу школу у тадашњем немачком царству.

ПОБЕДА МЕЊА ГОСПОДАРА

Где год се Таљ појавио: било у Риги, Москви, Цириху или Београду свуда је низао победе. Кад је Ботвинику 1960. године преузео титулу првака света он је имао тек 24 године. Овакав успех могао је постићи само један заиста прави шаховски таленат.

Новинари целог света су уз Таљево име стављали разне атрибуте: „чаробњак из Риге“, „хипнотизер“, „Моцарт“, „Паганини“ и на крају су га прогласили генијем. Сви ови епитети мајстору шаха нису се допадали. Али, новинари су такви.

Док је Таљ слављен Ботвиник се запитао:

— Вреди ли губити време и енергију да се поново састанем с Таљем, човеком кога, као некада Капабланку, називају „вечним прваком“?

Ипак дугогодишњи совјетски шаховски првак није изгубио наду. Он зна да је Таљ млад, али и то — да он није стар. Уосталом, није Таљ тако страшан као што га описују новинари!

И Ботвиник се решио да позове Таља на реванш. Истовремено, своју вилу у Николиној гори претворио је у шахвски штаб, лабораторију и „бању“. Зашто у бању? Разлог је прост. За Ботвиника је било најважније да се излечи од „цајтнотне“ болести због које је изгубио титулу првака у мечу с Таљем. А, да би се ње ослободио потребна му је снага и воља.

Већ и сама чињеница да је екс-шампион позвао Таља на реванш значила је много. Људи који су добро познавали бившег првака говорили су:

— Таљ ће наићи на препорођеног Ботвиника.

А нико није могао ни да наслути резултат од 13:8 којим је Ботвиник поново овенчао себе.

Таљ је на реванш гледао као на обичну формалност. Мислио је: кад заиграм е2 — е4 Ботвиник је готов. Међутим, ово га је скупо стало а Ботвинику олакшало победу. Наравно, Таљ је тада још живео од угледа совјетске шаховске школе и није веровао да ће већ у 25 години постати екс-првак.

Из ова два меча с Ботвиником Таљ ће свакако извући наравоученије. Уосталом, ни он није смео да заборави речи великог руског шахисте Александра Аљехина који је, славећи победу на турниру у Цириху и наздрављајући Ласкеру рекао:

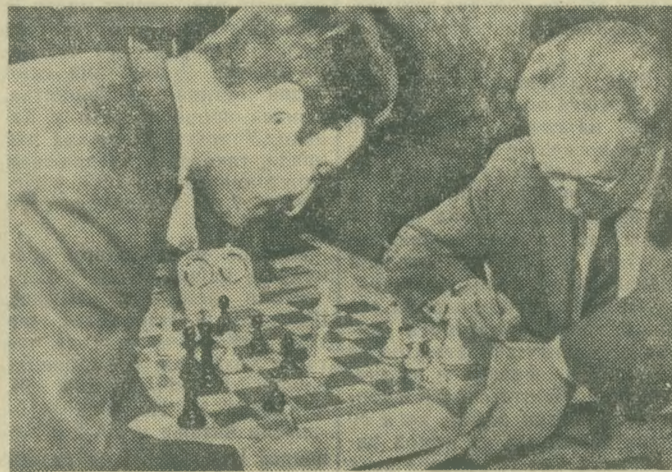
— Горд сам што могу да се убројим у Ласкерове ученике.

Али то је било. Данас је мајка Михајла Таља послала Ботвинику телеграм ове садржине: „Остали сте доследни — стоп — очарана, али не зачуђена. Бићу срећна ако мој мали Миша пође стопама великог Михајла“.

О победи над Таљем неке новине су писале: то је победа над победама. Победа истрајног класика шаховске уметности. Ботвиник је међутим остао исти као и увек: миран и објективан.

Цео свет се одушевио двадесетом партијом Ботвиник-Таљ која је била два пута одлагана. Током те игре Таљ је стално чекао да се Ботвиник преда. Али, није дочекао. Две узастопне ноћи Ботвиник није спавао. Тражио је решење. То је била најдужа првенствена партија.

После бурних овација, Ботвиник је опет добио ловоров венац — пети по реду. Верује се да још неће бити и последњи.

ПОСЛЕ 21. ПАРТИЈЕ У БОРБИ ЗА ПРВЕНСТВО СВЕТА У ШАХУ ПАРТНЕРИ БОТВИНИК И ТАЉ ПОТПИСУЈУ ПРОТОКОЛ

ДА НЕ УМРЕ НЕПИСМЕНА

Једна бака из неког села у близини Севиље у Шпанији уобразила је у својој деведесет седмој години да неће моћи мирно да умре зато што је неписмена, па је затражила да је неко од њених унучића или праунучића, којих је имала четрдесет седам, научи да чита и пише. Разуме се да се одмах нашао добар праунук који је своју бакицу од близу сто година, за три месеца научио да пише и чита. Малом учитељу је тек десет година, али му то није сметало да поучава баку. У месној сеоској школи бака је чак положила испит.

★

КОНЗЕРВИСАНА ВОДА

Адвокат Морисон из Бостона дошао је на идеју да се и вода може конзервисати и добро продавати. У ту сврху саградио је творницу у којој се недељно преради око 150.000 кутија конзервисане воде. Ова такозвана стерилизована вода, углавном је намењена бродоломницима и оним насељима где је природна вода загађена.

Ова творница свакодневно прима све више поруџбина па су сграђена и складишта за стерилисану воду у конзервама, као резервоар ако вода у чесмама постане загађена.

ЊИХОВИ РАЗЛОЗИ

Студенти северноамеричког универзитета Харвард побунили су се против одлуке ректората да се убудуће дипломе не штампају на латинском него на енглеском језику и — на обичној хартији. Четири хиљаде студената пошло је ка кући ректора да демонстрира. Ово додуше није допринело да универзитетска управа измени своју одлуку, али су млади људи читав сат блокирали саобраћај у Кембриџу и заинтересовали јавност за свој проблем.

На питање зашто желе да се дипломе и даље пишу на латинском језику неки су изјавили:

— Много бољи утисак чини кад на зиду виси диплома коју нико не зна да прочита.

Други кажу:

— Дипломе штампане на енглеском одвратне су исто толико као класичне опере певане на енглеском.

Зашто се универзитет није одазвао њиховој жељи? Зато што су нови формулари јевтинији за 1.50 долар.

од ЗМАЈА и ВИЛЕ до РОБОТА

Ових дана у свим београдским школама свечано је прослављен крај школске године, а основна школа „Вук Караџић“ у Палилули, поред тога прославила је и 110-годишњицу свога постојања. Поводом те прославе издата је и спомен-књига у којој је изнета дуга повест ове школе.

☆

Школа је почела да ради 1815. године у крају који је у то време био крајња периферија Београда, а данас је део центра. Први учитељ био је Павле Атанацкогић који је службовао од 1851. до 1955.

У то време турски паша још је држао за појасом кључе Београда и није чудо што о том времену, па о и неколико деценија доцније, у тој спомен-књизи има тужних страна на којима су изнесена педагошка схватања данас несхватљива и старијим људима, акамоли деци. Није било лако бити ђак и учитељ у то време. Оскудевало се у свему. Овде ћемо изнети хронолошким редом неке занимљиве цртице из те књиге.

☆

„Сто десет година живота и рада наше школе испуњава нас задовољством и поносом јер није то мирни ток и развој једне просветне институције како су се развијале школе у европским слободним и сређеним земљама па су онда и резултати видљиви и природни. Из ђачке клупе одлазило се у рат, из рата се са пушком враћало у ђачку клупу, књига и пушка су се смењивале. У кратком предаху између ратова стремило се светлости и знању, негoване су и развијане најлепше људске особине: достојанство, част и понос, поштење, љубав према ближњима, једнакост, широкогрудост, љубав према своме народу и својој домовини изнад свега, затим човекољубље уопште, љубав према човеку без обзира на боју коже, националну или верску припадност“ — пише у предговору књиге.

☆

„Што се тиче наших општинских школа, оне су осим јединих код Саборне цркве (биле су их две), које су смештене у приближно подесним зградама, све остале у приватним кућама и кућицама које су подигнуте за сасвим друге цељи. У учионицама тих школа нема ни десетог дела потребне квадратне површине и кубне запремине ваздуха за свако дете, ни десетог дела правих услова за живот и здравље дечје, ваздуха и светлости. Ја радо верујем да наша деца у садашњим основним школама много боље умно напредују него пре, али могу доказати цифрама, свакоме ко би сумњао, да наша деца у овим кућама у којима су сада наше школе за невољу смештене, телесно пропадају, да их ужасни проценат пропада у раној младости, а доста велики проценат понесе из таквих школа клицу хроничних болести“. То је део извештаја који је у другој половини прошлог века

поднео седници општинског одбора тадашњи председник београдске општине др Владан Ђорђевић.

☆

„Тадашњи учитељски методи ишли су на то да ђак изгуби вољу на свако школовање. Они не беху учитељи-васпитачи, него школска плашила. Проћи кроз разреде значило је ропско стрпљење, али и беспримерну кураж и самопрегарање. Са страхом и натезањем полазило се јутром у школу, а са необузданом радошћу јурило се излазу када би школско звонце огласило крај учења. Јер, цело учење у школи пропраћено је виком учитеља и јаукањем и писком деце, која су за најситније немирлуке или грешке у преслишавању извођена пред скамије и шибана по телу“. Тако пише књижевник Драгутин Илић, рођени брат песника Војислава Илића у свом чланку „Из живота Војислава Илића“.

☆

Зорка Андрић, ћерка Светислава Ивковића, дугогодишњег управитеља ове школе, записала је такође своја сећања: „За време управитељовања Петра Лукића 1904. године, за учитеља првог разреда Палилуске школе био је постављен Милорад Петровић, песник. Он дође, погледа у школу и — оде. Ваљда му се нешто није допало. Управитељ школе се због овог нађе на муци, јер је тешко било у то време наћи учитеља и не остаде му ништа друго но да се сналази: узме он лепо школску послужитељку, популарну Џангиницу, жену ведру и доброћудну, снажну и духовиту и „произведе је“ у учитеља. Међутим, она погрешно схвати то своје задужење и, уместо да само дежура у учионици и одржава ред, Џангиница приону на „просветитељски“ посао.

Чудили се остали учитељи како је код Џангинице у одељењу увек мир, иако чак и не удари ниједно дете. Чудили се и родитељи што им деца немају никаквих домаћих задатака. Док најзад није откривена тајна Џангиничиног успеха. Причала деци Џангиница приче, уместо да их контролише пишу ли праве, дебеле и танке косе линије. Причала им о Ћоси, о змајевима и вилама, о вештицама и патуљцима и причала им Џангиница то тако лепо и занимљиво, да су деца била мирна као никад до тада.

Када се све ово прочуло, а прочуло се тако што је један од дечијих очева отишао директно министру просвете и испричао му како се уче деца у Палилулској школи, министар смени управитеља и казни га“.

☆

Када прочитате ту књигу и посетите изложбе ђачких радова и у овој и у другим школама, осетите као да крећете стазом снажно обасјаном новим животом и модернијим схватањима. Не знате чему више да се дивите. Изненаде вас дела основаца на којима би им позавидели и великошколци прошлог века а и многи гимназисти од пре последњег рата. Ту се јасно види шта се деци све пружило да се развију, а и шта су деца све успела и урадила, и показала да и наставници и земља нису узалуд уложили и труд и новац.

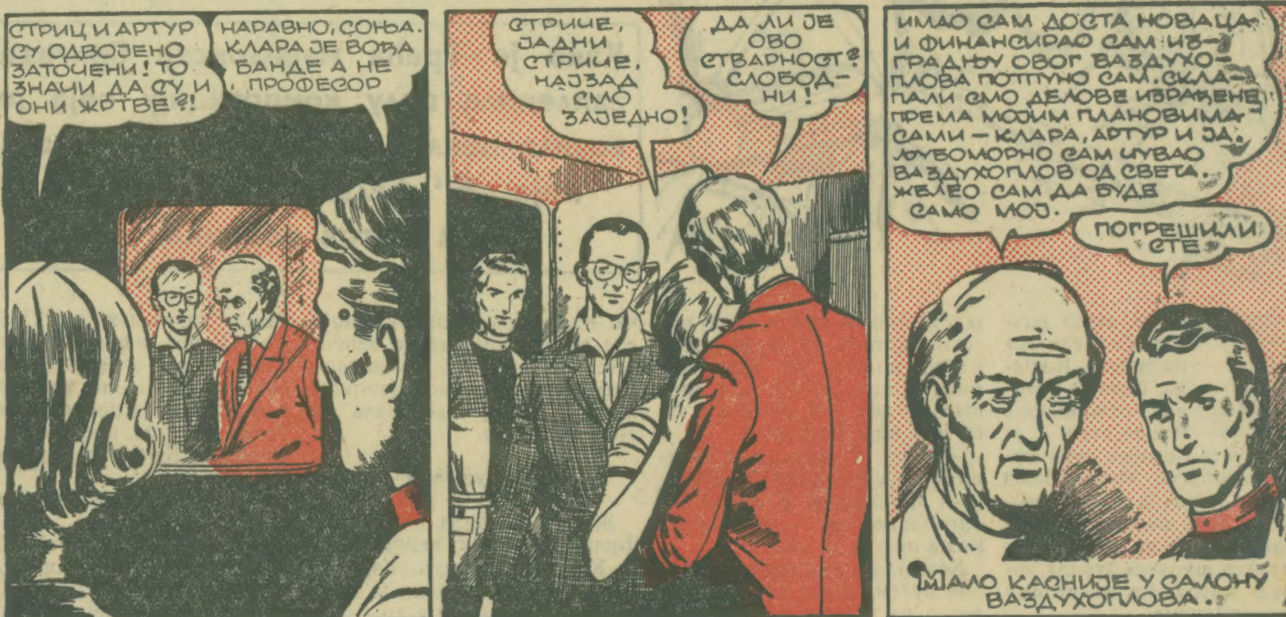
Ево црне табле. На њој је вешта рука основца нацртала сунчани систем и исписала последње успехе науке: освајање космоса — Гагаринов лет — следећи летови. Крај тога пише: „Физика и техника отвориле су пут у космос. Заслуга за ово припада свим научницима света свих времена“.

Разгледајући дела тих основаца човек осети да се није остало на голој теорији, него да се посвећује велика пажња пракси. Ђак не остаје само на томе да прича о животу људи из прадавних времена, него уме и сам да направи њихово оруђе и оружје. Ти основци праве макете брана на хидроцентралама, метеоролошке станице, трансформаторе и „хиљаде“ других апарата који се помињу у физици и другим наукама. Ништа се није заборавило, па ни робот, кога су деца направила уз помоћ наставника. Све то упућује децу да увиде како радом све могу постићи и остварити савремену паролу — уради сам.

ТАЈНИ ПРОНАЛАЗАК

ЦРТА И ПИШЕ Л. ФИШЕР

Како користимо слободно време

Анкета извршена у дест индустријски развијених земаља у свету показује да се слободно време не користи најбоље. Просечно 40% људи чак неправилно располаже својим слободним временом. Проценат људи који имају неку страст много је мањи него што се претпостављало. У нордијским земљама понеки „хоби“ има само једна петина становништва. Сличан проценат је и у Канади. У другим земљама чак опада, тако да у Сједињеним Државама износи 10%, у Немачкој 7, а у Италији само 2%.

Читање у слободном времену је најомиљеније у нордијским земљама: Данској, Шведској и Норвешкој, јер тамо 23% људи воли да чита. У Холандији тај проценат износи 17, Француској 21, и Канади 19. Најмање је омиљено читање у САД и Западној Немачкој, које су индустријски најразвијеније. У Сједињеним Државама само 10% чита у свом слободном времену док је у Немачкој проценат већи за 1. Најмање је читање омиљено у Италији — свега 5%. Али зато Италијани држе прво место у узајамном посећивању. Показало се да 34% њих воли да чини посете пријатељима. У Немачкој и Француској најмање, у првој само 9% а у другој једва 6.

У индустријски развијеним земљама телевизија одузима највише слободног времена одраслим људима. У САД 62% људи седи крај телевизијских пријемника, у Канади 48, Великој Британији 35, нордијским земљама 34, Холандији 28, Западној Немачкој и Француској по 18. Најмање љубитеља телевизије има у Италији — само 15%.

Анкета такође показује да интересовање за биоскоп и позориште све више опада. У Великој Британији и Италији у биоскоп и позориште иде 10% људи, у Канади само 4%, у Француској и Немачкој 6, Холандији 7 а у САД и нордијским земљама 8%.

НАУЧИО САМ ДА ЛЕТИМ ПРЕКО ПИСАМА

Једног лепог мајског дана без ветра 1909. године, један авион био је катапултиран у ваздух у Форт Мејру у Вирџинији. Долетевши до Александрије, окренуо се и срећно атерирао тачно тамо одакле је кренуо. Два човека сишла су са авиона и одушевљено упоредила своје белешке. Један од њих био сам ја. Други је био пилот и истовремено један од конструктора авиона. Његово име: Орвил Рајт. Свој лет предузео је да би приволео војску Сједињених Америчких Држава да купи машину коју су он и његов брат Вилбур конструисали.

Поносно смо се руковали. Једним јединим летом поставили смо три светска рекорда: у брзини (68 километара на час), у даљини лета (16 километара) и у висини (122 метра).

Мој извештај о пробном лету као званичног војног посматрача задовољио је моје претпостављене. Пошто су браћа Рајт већ испунила раније постављене услове — да авион буде довољно лак и мали да би се могао коњском запрегом преносити с места на место — војска им је платила за њихов авион 25.000 долара. Све што је сада новоустановљеним ваздушним снагама, које су се састојале од тог једног авиона, било потребно јесте — пилот. Испало је да тај пилот будем ја.

Нисам био баш потпуно неквалификован за тај позив. Пре одлучујућег пробног лета ја сам имао за собом 54 часа летења, додуше само као путник и посматрач, са Вилбуром Рајтом. Једном приликом чак ми је дозволио да додирнем палице за управљање. Али, никад нисам био сам у авиону, никад нисам сам узлетео нити атерирао.

— Не секирај се — рекао ми је генерал Џемс Ален. — Научићеш технику летења за време пута. Наиме, одлучио сам да тебе и летећу машину пошаљем у Тексас где су временске прилике боље но овде. Твој задатак је једноставан, поручниче. Треба да оцениш вредност авиона за војску. Узми довољно резервних делова и — научи да летиш.

Пре него што сам кренуо за Тексас добио сам овлашћење за куповину делова. Био је то први национални годишњи буџет за ваздушне снаге и износио је — 150 долара.

Кад сам 5. фебруара 1910. године изишао из воза у Сан Антонију бојим се да на присутне нисам баш оставио сјајан утисак као једини представник америчких ваздухопловних снага. Као што је локални лист забележио „поручник Фулоа је један од растом најнижих људи у војсци. Висок је свега 164 сантиметра и није тежи од 70 килограма“.

Читаво то пролеће протекло ми је у дописивању са Орвилом Рајтом. Сваки час сам га преко писама питао како се изводе основни маневри управљања, како да избегнем незгоде, укратко — како да летим на авиону. Колико је мени познато, ја сам једини пилот у историји који је пилотирање учио преко писама.

Као .. авион браће Рајт којим су први пут полетели у Кити Фоку, и војни авион бр. 1 био је „модел на гурање“. Његове две елисе које су се налазиле иза пилотовог седишта окретале су се помоћу ланаца које је покретао мотор од четири цилиндра. Под идеалним условима могао је да развије снагу од 25 коња. Један хроничар из тог времена писао је да је први војни авион изгледао „као збирка бамбусових палица, више или мање неодређено везаних са једним мотором.“

Авион је стигао у Сан Антонио у 17 дрвених сандука. Састављали смо га данима, ја и осам мојих војника. Један кројач нам је помогао да сашијемо платно за крила и крму, сеоски ковач нам је израдио неке делове, а цев за довод горива била је дело неког водоинсталатера.

За мој први самостални лет био је одређен 1 мај. Тог јутра изгурали смо наш авион на трачницу испред „торња за лансирање“. Јер, да би авион полетео морао је бити избачен у ваздух помоћу компликованог система чекрка и тегова. Нешто је у том систему пукло и мој први лет морао је бити одложен за сутрадан.

Осам људи пажљиво су подигли војни авион бр. 1 и војног пилота бр. 1 на трачницу за катапултирање. Двојица су држали авион и мене у равнотежи. Повукао сам ручицу која је откачињала тег на торњу и авион је полетео напред по трачници, дугој 15 метара, страховитом брзином од 45 километара на час. Пажљиво, према Рајтовим упутствима, повукао сам палицу за висину и — нашао се наједном у ваздуху.

Мој први лет у државном авиону трајао је читаву вечност: седам и по минута. Летећи изнад војника, шатора и коња открио сам свој природни елемент — ваздух. Али, моје одушевљење пресекла је мисао на спуштање. „Атерирање — понављао ми је Рајт у својим писмима — најкритичнији је део летења“.

Док ми је искупљена гомила одушевљено махала, начинио сам неколико кругова око тркалишта преудешеног за аеродром. („Да ли вам је било тешко да дишете на тој висини“ — питали су ме касније).

Али, нисам могао да атерирање одлажем у бескрај. После шестог круга упутио сам се према настрешници која нам је служила као хангар. Атерирање је требало извести са угашеним мотором; рука ми је кренула да искључим довод горива кад сам наједном изгубио висину. Изненада, баш кад сам искључио мотор, један аутомобил излетео ми је на пут.

„Гвозденом мирноћом — написао је један новинар — поручник Фулоа успео је да избегне контакт са аутомобилом“. У ствари, ја сам инстинктивно зграбио кочницу и зауставио се пред самим колима.

И сам изненађен својим успехом извео сам тог истог дана још три лета. Последњи се завршио несрећно: цев за довод бензина је пукла, мотор је престао да ради и авион се зарио у прашину: платнена крма се исцепала, а ја само што нисам слетео главачке са свог места. Тако сам једног истог дана доживео своје прво успешно самостално узлетање, прво слетање и први авионски удес.

У току наредних месеци авион је постао свакодневна, гротескна појава на небу Сан Антонија. Лаки апарат поскакивао је и пропињао се као коњ јер су се ваздушне струје често мењале и сукобљавале и због тога ми је један седлар из коњичке чете направио „амове“ којима сам се везивао за седиште. Појас сигурности био је пронађен. И точкови су били наш проналазак јер је Рајтов авион атерирао на две даске сличне смучкама.

Често сам падао заједно са апаратом, али сам се само једном озбиљније озледио и незнатни ожиљак који ми је тада остао на нози једини је „знак“ моје летачке каријере од 28 година. Међутим, авион је теже пролазио и годишњи буџет ваздухопловних снага Сједињених Држава брзо је утрошен за оправку. Морао сам да посегнем често и у сопствени џеп да бих набавио нове делове за крила, крму, елисе.

Дошао је и април 1911. године када је „мој“ авион био замењен новим, савршенијим типом, „моделом Б“, који су такође израдила браћа Рајт. Са авионом је стигао и пилот Пармели. Најзад сам и ја добио и формалну обуку из вештине летења; имао сам иза себе 64 лета и 9 часова и 10 минута проведених у ваздуху кад ми је Пармели одржао први час из пилотаже.

Војни авион бр. 1 браћа Рајт су касније рестаурирала и он се данас налази у Смитсоновом институту у Вашингтону поред „Кити Хока“, првог авиона с мотором на коме су Орвил и Вилбур Рајт полетели.

☆

Бенџамин Фулоа, пензионисани ваздухопловни генерал-мајор и први војни пилот у историји, живи данас у близини једне ваздухопловне базе одакле сваког дана узлећу све модерније и снажније машине. У сваком од пилота који управљају њима стари авијатичар види продужетак самог себе и остварење својих стремљења према плавим висинама.

Да ли је Месец шупаљ?

О Месецу постоје разне теорије — од вероватних до смешних. Једна од њих, заснована на подацима добивеним са сателита Вангард, каже да је Месец шупаљ. У сваком случају његова унутрашњост има мању густину од спољне облоге. Извесни астрономи тумаче разлику у густини честим и снажним ударцима разних метеорита о месечеву површину која је услед тога знатно одебљала и очврсла.

☆

Не значи живот...

Природна или вештачка светлост могу да делују као смртоносни зраци ако су у питању замеци у јајету лососа или пастрмке. По својој природи светлост убитачно делује на заметке и других водених животиња. Из тога се извлачи закључак да ако је сунчано у време мрешћења, прираст риба мора да буде мањи.

☆

Највећа...

На Уралу изграђена је највећа тунелска пећ у Европи дуга 186 метара. Производња ватросталних опека у њој је непрекидна и потпуно аутоматизована. Ускоро ће у овој фабрици бити изграђене још две овакве пећи.

☆

Одједном...

У Совјетском Савезу је почела производња екскаватора са гусеницама. Њихова кашика може одједном да захвати пет кубних метара земље. Овако џиновске машине намењене су грађевинарству и рудницима за отварање дневног копа.

☆

И од бетона...

Притке за везивање парадајза, винове лозе и другог поврћа неопходне су повртарима и воћарима сваке године. То захтева велике количине дрвета. Зато су у Совјетском Савезу произведене и са успехом већ испробане притке од армираног бетона, много трајније јер временске прилике не утичу на њих уопште.

КАО ЖИВ ЧОВЕК

Недавно је у САД конструисан и испробан робот који много подсећа на приче из области фантазије. Снабдевен јаким рефлекторима, телевизијском камером и снажним металним клештима он треба да пузи по дну океана и проналази потопљене објекте. Робот је добио име „Соларис“а сарадници разних научних публикација назвали су нови изум „механичком крабом која може да гмиже по дну океана“.

„Робот-краба“ сферног је облика и на свом горњем делу има два пропелера. Уређај са клештима налази се на његовој доњој страни, а иза њега су рефлектори од 500 вати и телевизијска камера. У ствари, рефлектор је постављен да осветљава клешта при раду како би камера могла да снима.

„Соларис“ је тежак 225 килограма а може да подигне терет од преко три тоне.

Кретање по дну, или неколико метара изнад њега, прати се и контролише са брода. Електрична енергија која покреће робота, преноси се каблом са брода. Подешавајући брзину окретања пропелера, односно појачавајући један и успоравајући други, онај који управља роботом може да га покреће на све стране или да га заустави.

За време своје „шетње“ по дну, „Соларис“ ће преко телевизијског уређаја односно камере, са дна преносити на екран у броду све што „види“ за време свог кретања. А кретаће се брзином од 2,78 км на сат и спуштати у дубину до око 600 метара.

Када камера „опази“ тражени објект онај који управља роботом може и да предмет захвати клештима. Наравно робот ће за време свог кретања да открије и нешто што се баш не тражи тада али ако је интересантно извадиће га на површину.

Када су услови у мору нормални, односно кад вода није узбуркана, телевизијска камера „види“ на 4,5до 7,5 метара далеко. Под идеалним околностима, кад је море сасвим мирно она ће приметити и кабл од 2,5 сантиметра дебљине удаљен 15 метара. Када се на дну усковитла муљ или када је видљивост слаба, робот помоћу нарочитог уређаја шаље сигнале на брод да његова камера ништа не „види“.

Први опити са „Соларисом“ вршени су на обалама САД када му је био први и једини задатак да проналази потопљена торпеда. Међутим, том приликом је установљено да се може користити и у друге сврхе. Мењањем „клешта“ он ће мењати и функцију. Помоћу једне врсте он ће подизати подводне каблове, другима ће извадити са дна капсуле од сателита које су пале у море, трећима може да постави експлозив којим би се разбила нека олупина или било шта што омета саобраћај. Послужиће и за подизање мањих објеката или за везивање великих које ће касније јаче машине изнети на површину.

Још се проучавају све нове и нове примене овог проналаска. Ако се умонтира велики магнет он ће скупљати и старо гвожђе са дна. Исто тако би се могла поставити мрежа која се аутоматски отвара и затвара за дубински риболов.

ГУЖВА

За време првенствене фудбалске утакмице Вилах — Магдален у Аустрији, лопта се упутила према празном голу јер се голман врзмао негде на игралишту. Његов заменик, резервни голман, није могао да одоли јуначком срцу, прискочио је и отерао лопту у аут. Судија није признао гол пошто лопта, пре одбацивања у аут, није прешла гол-линију. Присталице оштећеног клуба, ван себе од беса, шчепали су резервног голмана у шаке и добро га измесили. Поред тога поднели су протест због учествовања 12 уместо 11 играча.

ИЗНАД АМБИСА

Када говоримо о храбрости и нехотице тај појам повезујемо са неким ратним доживљајем, опасним ловом или неком необичном ситуацијом.

Пролазећи сваки дан поред велике зграде која се налазила преко пута редакције у којој сам радио, приметио сам високог коштуњавог старца мало повијених рамена и избразданог лица. Као што обично бива у тим случајевима људи осете да се већ познају — па смо и ми почели да се јављамо један другоме а после извесног времена и да разговарамо.

Жак Диран је био ноћни чувар градилишта али пошто није имао никога од породице проводио је и добар део дана на скелама посматрајући раднике и помажући им шта је могао. Имао сам утисак да су га сви волели али је било сигурно да га је највише волео један десетогодишњи дечак који је свакога дана после школе сврађао ту да са њим разговара. Заинтересовало ме је да одгонетнем порекло овог пријатељства и тако сам чуо ову причу:

Једне вечери када су сви радници већ давно били отишли Диран је сео на своју клупицу пред зградом и управо почео да пуни лулу кад му се учинило да негде са грађевине чује лупу и гласове. Устао је и пошао у завршени део зграде одакле су водиле степенице ка оном делу који је још био у скелама. Сада је већ сасвим разговетно чуо брзе кораке — као да неко скаче са једне скеле на другу. Почео је полако да се пење. Требало му је добрих десетак минута да дође до 14. спрата где се завршавала грађевина и одакле су у небо штрчале само челичне конструкције које су имале да постану осталих 20 спратова.

Стигавши до последњег степеника Диран је задихан стао да се мало одмори. Гласови и кораци су потпуно замрли и није знао где да пође и потражи непознате који су се ту увукли. Пошао је прво дуж левог крила али није наишао ни на кога. Скренуо лево и таман када је пролазио поред дубоког светларника који је претећи зјапио између два помоћна зида, из једног мрачног угла искочиле су три мале сенке, одгурнуле га и вешто прескочивши светларник изгубиле се по скелама у правцу степеница.

Старац није успео још ни да се снађе када је поред њега протрчала и четврта сенка. За тренутак колебљиво је стала на саму ивицу зида испод кога је зјапио понор, и онда, да би се дохватила супротног дела зграде — скочила.

Диран је видео како је рука исклизнула и уместо да се дохвати супротног зида сенка је уз продоран крик полетела кроз светларник. Чувару је било јасно да је у питању дете. Крик дечака који се сручио у понор постајао је све муклији и онда се одједном претворио у јецање.

Како је то могућно? Да је дечак пао низ четрнаест спратова, до подрума у коме се светларник завршавао, сав би се размрскао и не би могао пустити ни гласа.

Стари чувар потрча до ивице светларника једном руком држећи јаку батеријску лампу. Клекнуо је и уперио зрак наниже. На неких десетак метара испод њега штрчао је део неке греде на чијем се крају налазио читав сплет челичних ужади и кука. Дечак је пао право на њих тако да су му оне закачиле одећу и задржале га да даље пада. Од удара се сигурно био онесвестио јер је непомично висио тихо стењући.

„Шта да радим“ — помислио је Диран. Танка дечакова одећа могла је сваког часа да се под његовом тежином поцепа. Још горе би било ако се дечак освести и у страху почне да се трза или прави покрете. Времена да сиђе доле и затражи помоћ, других — није било.

Не размишљајући много он сиђе до спрата на коме се налазила она греда. Брзо успе да пронађе место где је испод степеништа била причвршћена. Увери се да је довољно јака да издржи и њега и онда поче пажљиво да пузи дуж ње док се и сам не нађе изнад мрачне провалије.

Док је милиметар по милиметар пузао лежећи на хладној металној греди сасвим је разговетно чуо убрзано дисање дечака. Мали је био дошао свести.

Диран је почео да му тихо говори: да не треба да се миче и да он долази да га спасе. Све се ово дешавало у потпуној помрчини кроз коју се једва мало пробијао зрак шкиљаве светиљке остављене на једној греди.

После читаве вечности кретања дуж греде, сав у леденом зноју, Диран је својим старачким шакама успео да дохвати прво капут а затим и струк дечака. Од додира мали се тргао и замало није повукао чувара у мрачан понор.

Иако већ дрхтећи целим телом старац је некако успео да смири дете а онда чврсто га држећи почео лагано да се натрашке пуже назад. Дечак је уложио своју вештину да помогне старцу да стигну до спасоносног прозора који се чинио бесконачно далеко.

Када су се најзад нашли на чврстом тлу дечак и старац су се лагано исправили. Диран је дрхтавом руком дохватио лампу и уперио је на малишана пред собом — мршавог десетогодишњег дечака чупаве косе и престрашена лица.

Загрљај захвалности малог Ника старцу без породице постао је дражи од свега.

Од тога дана Ник је свако поподне долазио после часова да посети чувара и да заједно погледају како напредује зграда.

Палата преко пута моје редакције давно је већ завршена. Старог Дирана више нема ту, али мени се чини да сваки пут када прођем туда видим високог старца и његовог малог пријатеља како стоје на четрнаестом спрату и држећи се за руке гледају у провалију.

Један од радника који је познавао Дирана причао ми је да је за ковчегом старог чувара који је умро следеће зиме, уместо породице ишао само један мали чупави дечак.

ПОСЛЕ ПРОВЕРЕ

Да ли је за ваздушна путовања опаснија зима од лета? Догађа ли се више несрећа приликом старта? Да ли се при сваком удесу запали авион? Да ли су старије машине мање сигурне од нових?

Статистика коју су саставили ваздухопловни стручњаци у Мијамију показује да не би било тачно ако се на ова питања одговори са „да“.

Испитано је 219 авионских катастрофа које су се догодиле у раздобљу између 1950. и 1959. године и утврђено је:

— од 5364 лица — путника и посаде који су били учесници несрећа — остало је у животу 60 одсто.

— у 40 одсто удеса није се запалио авион,

— највише несрећа (28,3 одсто) догодило се зими, али једва да би се и лето (27,9 одсто) могло оценити као сигурније доба за ваздухопловство. Најмањи број удеса забележен је у пролеће, а највећи у јануару,

— од настрадалих авиона 50 их је начињено пре мање од три године; колико је већа опасност због старости апарата није се тачно оделило,

— у 43,3 одсто случаја до несреће је дошло у почетку и на крају спуштања, 37,8 одсто за време летења, а само 18,9 одсто при узлетању.

— у 60 одсто удеса отказала је људска моћ, у 27 одсто техника, а у 10 одсто крива је недовољна брига око одржавања авиона. Преоптерећење машине товаром, раније веома чест узрок несрећа, сада више не игра никакву улогу.

ИМА ДА ЧЕКА

Кад је великодушно наградио десет женевских цариника са по једним златним часовником, владар арабијског шехата, нафтом богате државице Кватер у Персијском заливу, емир Ахмед бен Али бен Абдулах ал Тини свакако није мислио какву ће зачкољицу то проузроковати. Да цариници приликом прегледа ма чијег пртљага не би „гледали кроз прсте“, швајцарска врховна царинска власт је запленила часовнике с тим да се предају чиновницима тек приликом њиховог одласка у пензију. Један од дарованих има да чека на то равно 43 године.

»ЗА НУЖНУ ОДБРАНУ«

Жозеф Гарција, часовничар у Француској, годинама се мучио да направи оружје за нужну одбрану које не би било веће од патент оловке. Најзад је успео: мајушни метак могао је да прође кроз цевчицу опасне оловке. Али умешала се париска полиција и ухапсила га због „илегалне фабрикације оружја“.

»ПЛАН БУКЕ«

У Дортмунду на иницијативу општине биће начињен „план зона буке". Пре него што неко индустријско предузеће добије дозволу за грађење, општина ће испитати „план буке" да би установила да ли становници тог кварта нису већ „засићени" њом. У чисто индустријским квартовима планом је предвиђено максимално оптерећење од 65 децибела дању и 50 ноћу. У индустријским и мешовитим квартовима — 60 дању и 45 ноћу, а 50 децибела у току дана и 35 у току ноћи у чисто стамбеним квартовима.

АУТОМАТСКА СЛУЖБА

Аутоматска служба помоћу „телекса" уведена је 1. јуна између Француске и Немачке. Редакције које буду имале аутоматске телепринтере моћи ће убудуће директно да одржавају везу са својим дописницима у иностранству.

Да ли знате?

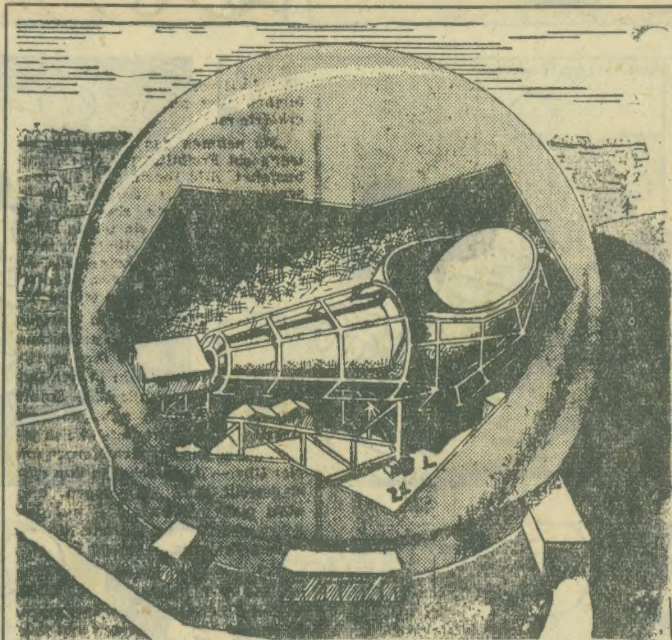
Дијагноза УЗ ПОМОЋ РОБОТА

Један нов, јако компликован инструмент постаје драгоцено помоћно средство лекара. На конгресу за истраживања у области медицине, одржаном у Берлину, приказан је робот који лекарима треба да помогне приликом утврђивања тачне дијагнозе. Робот у својој „глави" има 30.000 досада познатих болести па ће бити користан саветодавац лекарима који нису у стању да запамте тако велики број обољења.

Доктор Валдемар Шврајцхајмер из Њујорка и доктор Ханс Корнфелд из Берлина упознали су на конгресу лекаре са овом техничком револуцијом у области лекарске праксе. Први центри за механичко утврђивање дијагнозе биће ускоро отворени.

Убудуће ће пацијент одлазити лекару и причати му о болести и њеним манифестацијама. Лекар ће то нотирати а затим чињенице унети у један упитник који ће се послати у центар. У електронској машини налази се трака са свим досада медицини познатим болестима. Упитник који је лекар послао, лекари и математичари у центру достављају овом електронском роботу, а он на основу упитника одабира болести које имају сличне карактеристике. Међу 30.000 различитих болести он одабере 5—6, некад и више болести сличних оној из попуњеног упитника. Листа са овим болестима се доставља лекару и он је тако у стању да тачно утврди обољење код пацијента.

Робот као и људски мозак може ствари да систематизује али није у стању да мисли. Зато ипак лекар мора да донесе коначну одлуку о болести.

ЏИНОВСКО УВО ВАСИОНЕ

У америчкој држави Мејн гради се највећа „прислушна цев" на свету. Дугачка 60 и широка 30 метара она ће се налазити у великом заштитном балону који треба да је чува од ветра.

„Прислушна цев" представља у ствари веома осетљиву антену која треба да хвата сигнале са сателита у васиони. Лежаће на металним шинама да би могла да мења положај.

„Васионско уво", како је названа ова цев, биће завршена идуће године и послужиће за одржавање телефонско-телевизијске везе између Европе и Америке.

КЕНГУРИ У ЕВРОПИ

Група спелеолога је на француско-швајцарској граници у долини Оњон открила скелет неке преисторијске животиње Зоолози су утврдили да је у питању једна врста кенгура која је у давна времена живела у Европи.

БЕСПОСЛЕН ПОП...

У Па Кун Шану, југозападно од Формозе завршена је статуа Буде највећа на свету: висока 20 метара.

Кип је изнутра шупаљ и спиралне степенице воде од постоља до врха Будине главе, која је огромна јер само очи имају по један метар у ширину.

За време свечане церемоније откривања споменика, који је у ствари храм, један будистички свештеник је одређен да „отвори Буди очи".

„Отварање очију" је извршено на тај начин што се свештеник попео изнутра, кружним степеницама, до очију а онда изашао на постављену скелу и почео да бојадише Будине капке црвеном бојом, после чега је, усред појања и дима од сагоревања специјалних мирисних трава, обзнањено вернима да је Буда „прогледао" и да „његовим очима неће измаћи недела овоземаљских грешника..."

Овај део Тајпеха нема болницу, нема школа и у много чему оскудева, али сада има Буду, који „све види" — само не беду верника. Тридесет пет милиона динара досад стаје изградња храма.

Дед, бака и унук

У месташцу Голреј, код Епинала у Француској, догодио се необичан случај. Брачни пар, седамдесетогодишњаци Марија и Пол Докметер, као и обично су извели у шетњу свог трогодишњег унука Фредерика. У једном тренутку малишан је измакао будној пажњи своје баке — дотрчао до обале пловног канала, ту се некако саплео на неки кабл и пао у дубоку воду.

Видећи шта се догодило бака се нагла над ивицу и бацила се за њим. Мали Фредерик се већ давио али је успела да га дохвати за руку и повуче ка степеништу озидане обале канала где је био дотрчао деда кад је зачуо крике своје жене. Деда, који је баш уочи тога дана напунио 78. годину, стигао је у прави час да прихвати унука и да га извуче, али се тада почела да дави бака. Стари човек скочио је без предомишљања у воду и успео да спасе и стару. Како у близини у то време није било никога деда је морао, онако мокар, да примени вештачко дисање и на унуку-мезимчету и на баки, пошто су се обоје нагутали доста воде.

Кад су два мештанина наишла однекуд и потрчала да му помогну све се већ било срећно завршило.

Разуме се да су после овог случаја, новинари из Епинала потражили стари брачни пар. Сазнали су од деде да је при овом принудном скакању запливао тачно — после 40 година.

ТИНИН – ТОРЕАДОР С ЈЕДНОМ НОГОМ

Фанфаре одјекују у арени Бургоса: последњи део борбе с биком почиње!

Тореро „Тинин" — 15-годишњи Фаустино Инкаусти — гордо ступа у средину прашњаве арене. Он спушта „мулету", црвену мараму, и подиже блештави мач.

Животиња мери „Тинина" ужареним очима и устремљује се на њега. Крик из хиљаду грла: бик пада у жути песак, али пада и тореро! Животиња је у самртном скоку бацила противника на тле.

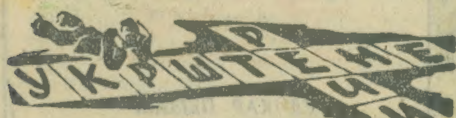
Тинин је дошао к себи тек у мадридској болници за тореадоре и схватио страшну стварност: десна нога му је била ампутирана.

Кад је узбуђење око њега већ прошло, народ је почео мало трезвеније да размишља о случају. Говорило се: „Жртве дечје парализе свакако су заслужиле веће саучешће од Тинина који је жртва родитељске грамзивости!"

Стварно је њему отац саветовао када је имао 13 година:

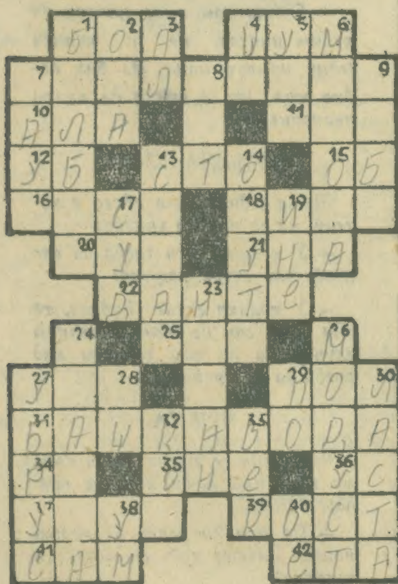
— Немој више да идеш у школу! Са 16 година можеш као тореро да постанеш богат!

У оној борби у Бургосу зарадио је 20.00 пезета. Још и сада, после свега, отац сања о томе да му син постане милионар — ако потпише све уговоре који му се нуде за ову годину. Из Холивуда је дошла понуда да се сними Тининов живот, но 70.000 марака колико је Америка понудила за то, било је мало његовом оцу.

Водоравно: 1) врста змије; 4) жубор; 7) љубитељ књига; 10) неман; 11) узвик; 12) место у Србији; 13) део кућног намештаја; 15) река у Сибиру; 16) савремени француски књижевник („Париски покољ"); 18) град у Италији; 20) област у Индији; 21) наша река; 22) италијански књижевник („Божанствена комедија"); 25) врста грожђа; 27) страно женско име; 29) крајња тачка Земље; 31) место на Јадрану; 34) хемијски знак за рутенијум; 35) лична заменица; 36) слово латинице; 37) одговор на критику; 39) део скелета; 41) усамљен; 42) грчко слово.

Усправно: 1) град у Шпанији; 2) и један и други; 3) хемијски знак за алуминијум; 4) енглески књижевник („Кандида"); 5) град у СССР; 6) врста цвећа; 7) балада од Гетеа; 8) острво на Јадрану; 9) притока Северног мора; 13) држава у Африци; 14) каиш за опанке; 17) једна правна установа; 19) друге; 23) врста медведа; 24) музички инструмент; 26) име композитора опере „Борис Годунов"; 27) пешкир; 28) слово француске азбуке; 29) река у Италији; 30) птица селица; 32) француски књижевник (19. век); 33) столеће; 38) разум; 40) два самогласника.

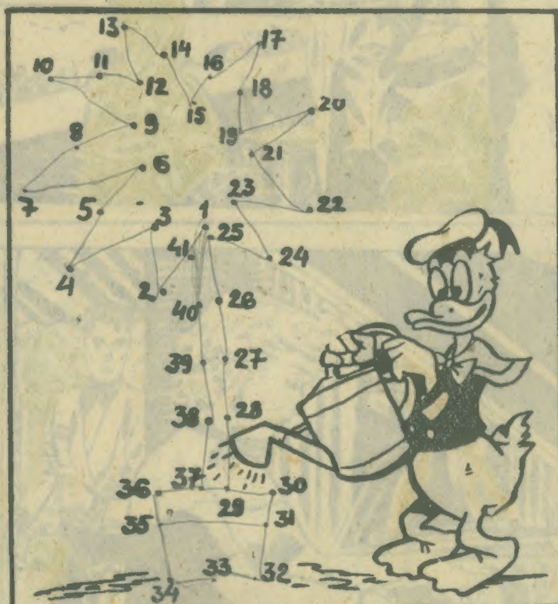

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ја; 3) Кама; 5) грмуше; 7) сомбреро; 9) ила; 10) Рид; 11) не; 12) ас; 14) на; 15) шкрапа; 18) Рама; 19) сврака; 21) Г(устав) К(рклец); 22) ар; 23) пт; 25) Ера; 27) сор; 28) Марк Твен; 31) Дарвин; 32) спор; 33) ар.

Усправно: 1) јамб; 2) Амур; 3) крма; 4) Ашер; 5) Голеш; 6) Ерина; 7) син; 8) ода; 12) арара; 13) самар; 16) крв; 17) пак; 19) Скрад; 20) апоен; 21) гем; 24) трн; 26) Арас; 27) Свир; 29) крпа; 30) твор.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ПАЈА БАШТОВАН

Повежите редом све тачке означене бројевима. Да бисте завршили спојте бројеве 37 са 39 и 35 са 31 па ћете сазнати шта Паја залива са толико пажње.

КОСА РАВНОТЕЖА ЧАШЕ

Ставите чашу у којој има 1/3 течности на астал покривен чаршавом. Нагните је и она ће стајати. Да бисте успели метните пре експеримента, једну шибицу на чаршав. Ивицу чаше ставите уз шибицу — после неколико покушаја успећете да она стоји иако у косом положају.

ЗВОНЦА

Ево 13 звона. Међусобно су много слична, али су само два потпуно једнака. Да ли

можете открити која су, али највише за два минута?

Решење: два иста звонца су VII и IX.

Лавиринт

Радознали Шиља сишао је у подрум једног старог дворца мислећи да ће ту пронаћи нешто занимљиво. Али он се ту изгубио и не зна да се врати иако носи свећу. Ви ћете моћи и без ње да му покажете пут ако се мало потрудите.

... лифт постоји већ цео један век. У двору Луја XV постојао је један хидраулични лифт, чија је кабина била слична носиљки.

... Феликс Менделсон (1809—1847) написао је у 17. години увертиру за Шекспирово дело „Сан летње ноћи". То му је и досад остала највише извођена композиција.

... аустралијски медвед-торбар коала уопште не пије воду. Течност неопходну за организам он добија из лишћа еукалиптуса које му је основна храна.

... 1820. године било је у Београду 6 хиљада становника, крајем 19. века 60.000, пред први светски рат 90.000, док се број пред други светски рат попео на 350.000.

... први лист у унутрашњости Србије почео је да излази у Свилајнцу, 1871. године и звао се „Ресавски поштоноша".

... мисао о оснивању Народне библиотеке у Београду потекла је 1827. године у књиговезачко-књижарској радњи Григорија Возаревића, близу Саборне цркве која је била и прва књижара у Србији.

... Бетовен је већ у 28. години почео да губи слух и ускоро га је потпуно изгубио.

... реч „добитник" не налази се у Вуковом речнику али је зато срећемо у Гундулићевом „Осману".

... Моцарт је први покушао и успео да буде слободан уметник, да живи и ради без покровитељства разних мецена који су тражили од оних које издржавају — покорност.

МИКИ

by WALT DISNEY

З-З-З З-З-З З

ШКРИП

ТРАС

А?

ТРАС

?

Distributed by King Features Syndicate

ПССТ... ДОЛЕ ЈЕ ПРОВАЛНИК!

ШКРИП

НЕМА ГА ОВДЕ!

МАЛО КАСНИЈЕ

МОРА ДА ЈЕ ВЕЋ ОТИШ'О!

ЈОК! ЈА САМ ПАЗИО НА КАПИЈУ!

ОТИШАО ЈЕ, МИЋО! 'АЈДЕМО НА СПАВАЊЕ!

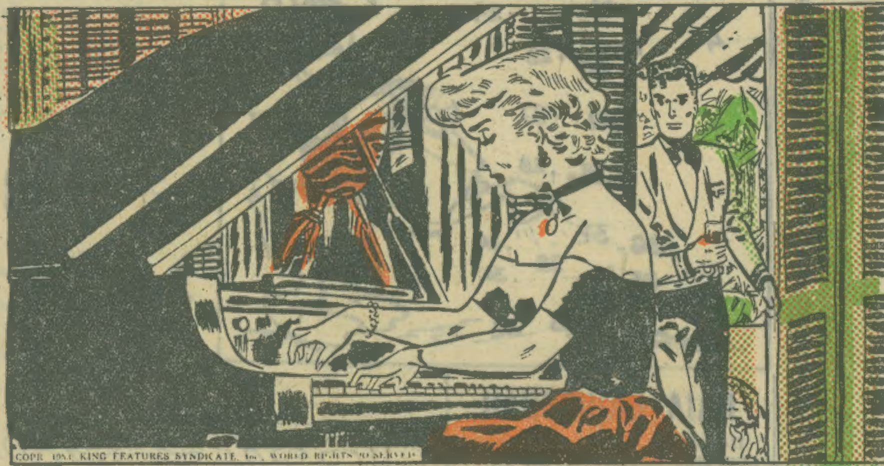
З З З З З

?

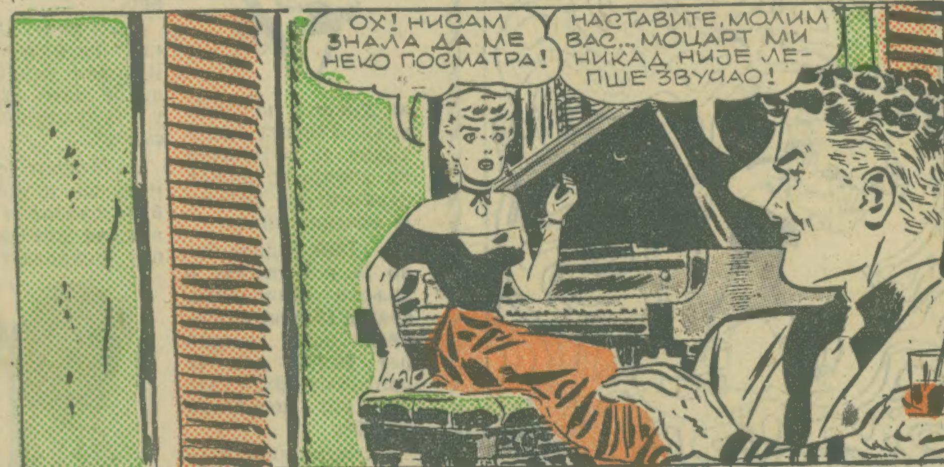

COPR. 1961, KING FEATURES SYNDICATE, Inc., WORLD RIGHTS RESERVED

СЛИКАР ПЕЈЗАЖ

Једног дана Олива посетила изложбу слика и запитала једног посетиоца:

— Ко је сликао овај портре?

— То није портре, то је пејзаж.

— Дабоме, Пејзаж, види се! Одмах сам познала његов стил.

ЧИКА БАЈИНА ШТЕДЊА

Прича се за чика Бају да је једног дана на улици нашао једну кутију мелема против жуљева.

— Па шта ће вам то — упитали су га — ако немате жуљеве?

— Е баш сам имао намеру да купим ципеле, па ћу купити једну нумеру мање, да бих добио жуљ, јер је штета да мелем пропадне.

ШИЉИНА ПОСЛА

Шиља једног дана одсео у хотелу, па га портир упитао:

— У колико сати треба да вас пробудим сутра изјутра?

— У колико сати? Видите, то још ни ја сам не знам! У сваком случају ја ћу вам звонити кад треба да ме пробудите.

ЧУЈЕ ГА

Чика Баја се тужио пријатељима како има људи који не враћају дугове.

— Па јеси ли успео да видиш поново новац који си позајмио таквоме?

— Нисам успео да га видим, али га чујем сваког дана, јер је мој комшија коме сам позајмио новац, за те паре купио радио-апарат.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд Македонска 31 Тек. рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900. полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200. полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.